

ZPRAVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Zpravodaj je tištěn na papíru původem z lesů s certifikátem FSC (Forest Stewardship Council), kde se hospodářství sociálně a ekologicky šetrným způsobem podle stanovených standardů.

Foto archiv SFŽP

Rozdělena první miliarda korun

Rozdělení prvních 250 milionů korun z programu Zelená úsporám trvalo plných 215 dnů, druhá čtvrtmiliarda byla vyčerpána za 43 dnů a další dvě čtvrtmiliardy se čerpaly vždy jen zhruba dvacet kalendářních dní.

Současným tempem by došlo k rozdělení 16,8 miliardy korun, které jsou k dispozici, mnohem dříve než do konce roku 2012.

„V lednu jsme zaregistrovali 1821 projektů za 378 milionů korun. Do poloviny února přibýlo dalších 1500 projektů za 218 milionů. Naše předikce se naplnily – program Zelená úsporám se po pěti měsících od změny podmínek naplno rozběhl. Za stávajícího tempa bude 16,8 miliardy korun spotřebováno ještě před oficiálním koncem programu, tedy v průběhu roku 2012,“ říká ministr životního prostředí Jan Dušík.

Program Zelená úsporám má v současné době k dispozici 16,8 miliardy

korun, které zajistilo prodejem emisních přebytků Ministerstvo životního prostředí České republiky. To nyní jedná s dalšími zájemci o kredity, jejichž prodej programu zajistí další prostředky. „Jednání o prodeji mají naději na úspěch i z toho důvodu, že kupci vnímají pozitivně úspěšný rozvoj programu Zelená úsporám,“ komentuje současná vyjednávání ministr Dušík.

Žádost, která dovršila první miliardu alokovaných prostředků, je na celkové zateplení, a podal ji žadatel v okrese Šumperk. Podarilo se mu snížit měrnou potřebu energie o 87 % díky tomu, že zateplil fasádu, střešku i podlahu, vyměnil okna a dveře. Do-

OBSAH:

Události měsíce

Spalovna v Pardubicích: MŽP nedává souhlas	2
Mezinárodní posuzování elektrárny Prunéřov	3
Dvakrát měř, jednou řež – kácení alejí	5
Nové ekologicky šetrné počítače	7
Management lesů v národních parcích	9

Finance

Rozdělena první zelená miliarda	12
Prostředky na obnovu po povodních	13

Téma

Václav Dvořák o české tradici péče o vodu	14
Rostlina a živočich měsíce: rašelínka a střevlík	18

Z dění v rezortu

Péče o rybníky ve správě AOPK ČR	27
Superpočítač přesní předpověď počasí	29

Obce a regiony

Křivoklátsko připraveno na vyhlášení národního parku	30
CHKO Soutok	31

Analýzy, souhrny, komentáře

Pravda o balených vodách	32
--------------------------------	----

sáhl na nejvyšší možnou dotaci v oblasti zateplení, takže byl podpořen částkou 288 tisíc korun.

Více informací na straně 12.

Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP,
upraveno (red)

UPOZORNĚNÍ:

Zpravodaj MŽP společně s Věstníkem MŽP se rozesílá ZDARMA všem zájemcům. Prosíme, napište si žádost o jeho zaslání se svou adresou na e-mail: zpravodaj@mzp.cz.

Inventura skleníkových plynů

V roce 2008 vypustila Česká republika do atmosféry 141 milionů tun emisí skleníkových plynů. Vyplývá to z národní inventarizace skleníkových plynů, jejíž výsledky odeslalo Ministerstvo životního prostředí Evropské komisi.

Oproti roku 2007 došlo k poklesu emisí o 4,1 %, což představuje snížení o 6 milionů tun. V porovnání s rokem 1990 se emise skleníkových plynů propadly o 27,6 %. V rámci Kjótského protokolu se přitom Česká republika zavázala snížit v období let 2008 – 2012 emise o 8 % oproti roku 1990.

„Je rozhodně potěšující, že celkové emise skleníkových plynů byly v roce 2008 nejnižší od roku 1999. Nyní musí být snahou vlády zajistit, aby se nejednalo pouze o přechodný výkyv zapříčiněný nastupující hospodářskou krizí, ale o počátek trvale sestupného trendu v souladu s konceptem zelené ekonomiky. K tomu je nutné přijmout

dlouhodobý strategický rámec tvořený především Politikou ochrany klimatu a udržitelně nastavenou Státní energetickou koncepcí“, říká ministr životního prostředí Jan Dusík.

V sektoru energetiky, včetně dopravy, se emise oxidu uhličitého ze spalování fosilních paliv snížily o celých 5 milionů tun, další milion tun emisí ušetřil průmysl. Největší podíl na tomto snížení mají podniky zapojené do evropského systému obchodování emisními povolenkami, které vypustily v roce 2008 o 8,3 % méně skleníkových emisí než v roce předchozí.

Poprvé od počátku 90. let 20. století poklesly emise z dopravy, přibližně o 0,5 milionu tun. K mírnému nárůstu emisí

došlo v sektorech zemědělství a odpadů. Při započtení uhlíku vázaného v dřevní hmotě se celkové emise snížily o další 4,8 milionů tun, což je přibližně šestkrát více než v roce 2007, kdy se na bilanci výrazně projevil kalamiční těžba dřeva.

Nejvýznamnějším antropogenním skleníkovým plynem je oxid uhličitý, který se podílí na celkových agregovaných emisích České republiky v ekvivalentním množství oxidu uhličitého 85 %. Oproti předchozímu roku poklesl tento podíl přibližně o 1 %. Emise fluorovaných skleníkových plynů, metanu a oxidu dusného, které rovněž spadají pod Kjótský protokol, zůstávají v porovnání s rokem 2007 přibližně na stejné úrovni.

Tisková zpráva MŽP

Emise jednotlivých skleníkových plynů 1990–2008 v Gg CO₂ ekv.

	CO ₂ *	CO ₂ **	CH ₄	N ₂ O	F-gases	Celkem*	Celkem**
1990	160 569	164 333	18 563	12 342	78	191 552	195 184
1991	145 231	154 381	16 880	10 488	77	172 676	181 724
1992	129 012	139 916	15 877	9 371	77	154 337	165 135
1993	126 293	135 855	14 884	8 282	77	149 536	158 979
1994	119 488	126 754	13 981	8 171	76	141 716	148 862
1995	124 070	131 396	13 733	8 426	76	146 305	153 519
1996	130 885	138 650	13 552	8 005	183	152 625	160 251
1997	125 021	131 834	13 123	8 154	341	146 639	153 304
1998	117 136	124 273	12 651	8 090	382	138 259	145 265
1999	113 448	120 730	12 146	7 905	347	133 846	141 006
2000	119 478	127 138	12 178	7 889	413	139 959	147 507
2001	120 711	128 719	12 337	8 132	574	141 754	149 647
2002	117 204	124 974	12 155	7 869	473	137 701	145 349
2003	118 707	124 607	11 881	7 458	716	138 762	144 512
2004	119 379	125 711	11 656	8 087	670	139 792	145 985
2005	118 393	125 216	11 786	7 793	690	138 663	145 353
2006	122 628	126 264	12 208	7 644	978	143 458	146 933
2007	125 449	126 388	11 873	7 702	1702	146 725	147 457
2008	115 811	120 757	11 688	7 793	1337	136 629	141 410

* emise zahrnují čisté propady ze sektoru LULUCF (využití území, změny ve využití území a lesnictví)

** emise nezahrnují čisté propady ze sektoru LULUCF

Emise skleníkových plynů 1990–2008 v Gg CO₂ ekv. v odvětvovém členění

	Energetika	Průmyslové procesy	Použití rozpouštědel a dalších látek	Zemědělství	LULUCF	Odpady	Celkem s LULUCF
1990	156 237	19 596	765	15 937	-3 632	2 650	191 552
1991	149 171	14 612	728	14 161	-9 047	3 052	172 676
1992	132 980	16 062	691	12 344	-10 798	3 057	154 337
1993	131 540	12 916	651	10 811	-9 443	3 062	149 536
1994	121 270	13 848	616	9 976	-7 146	3 152	141 716
1995	125 523	14 310	596	9 897	-7 214	3 193	146 305
1996	132 973	14 037	587	9 487	-7 626	3 167	152 625
1997	125 381	14 873	585	9 315	-6 665	3 150	146 639
1998	118 449	14 166	580	8 889	-7 006	3 180	138 259
1999	116 191	12 146	578	8 897	-7 160	3 194	133 846
2000	121 420	13 610	569	8 659	-7 548	3 250	139 959
2001	124 076	12 863	550	8 883	-7 893	3 275	141 754
2002	120 282	12 558	540	8 625	-7 648	3 344	137 701
2003	118 885	13 753	525	8 020	-5 750	3 328	138 762
2004	118 813	14 954	519	8 362	-6 193	3 337	139 792
2005	119 757	13 598	514	8 066	-6 690	3 419	138 663
2006	120 007	14 996	513	7 937	-3 475	3 479	143 458
2007	119 751	15 527	512	8 117	-732	3 550	146 725
2008	114 623	14 345	512	8 324	-4 781	3 605	136 629

Spalovna v Pardubicích: MŽP nedává souhlas

Ministerstvo životního prostředí 31. ledna 2010 vydalo nesouhlasné stanovisko posuzování vlivů na životní prostředí k záměru Modernizace spalovny průmyslových odpadů, provozovna Pardubice.

„Po dlouhém a složitém procesu a zvážení všech vyjádřených připomínek, dospělo ministerstvo životní-

ho prostředí k vydání nesouhlasného stanoviska posuzování vlivů na životní prostředí k záměru Moderniza-

ce spalovny průmyslových odpadů, provozovna Pardubice. Ač je stanovisko nesouhlasné k předloženým va-

riantám, ministerstvo upozorňuje na nezbytnost řešení nakládání s nebezpečnými odpady v regionu," komentoval vydání stanoviska náměstek ministra životního prostředí Karel Bláha.

Plný text stanoviska najdete také na www.cenia.cz/eia.

Prostřednictvím www.mzp.cz (odkaz: pro novináře – tiskové zprávy – 9. 12. 2009 a 17. 1. 2010) se dostanete rovněž na zápis a zvukový záznam z veřejného projednávání k záměru Modernizace spalovny průmyslových odpadů, provozovna Pardubice v pardubické ČEZ Aréně 9. prosince 2009.

Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP,
upraveno (red)

POSUZOVÁNÍ VLIVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ – EIA

Jak proces posuzování vlivů na životní prostředí (tzv. proces EIA) probíhá v obecné rovině? Standardní způsob práce a postup MŽP je předepsaný zákonem, který spočívá nejdříve v přijetí oznámení o investičním záměru a poté zjištění, zda se bude posuzovat podle zákona EIA. Proces EIA dále pokračuje zpracováním a předložením dokumentace (oznamovatelem) a jejím nezávislým posouzením (autorizovaným odborníkem pověřeným MŽP), ten hodnotí, zda je dokumentace postačující pro posouzení nebo není. K výše uvedeným dokumentům mohou dotčené úřady, obce a veřejnost uplatnit své připomínky. Následně je provedeno veřejné projednání, během kterého může kdokoli rovněž vznášet připomínky. Teprve na základě těchto podkladů (tj. dokumentace, posudku, veřejného projednání a vyjádření veřejnosti a všech dotčených subjektů) vydá ministerstvo své závěrečné stanovisko EIA, které je odborným a nezbytným podkladem pro další povolovací řízení – územní, stavební – prováděné na úrovni místních úřadů. Žádná z vyjmenovaných fází se nedá vynechat nebo odmítnout. Záměr investora musí MŽP nebo orgán příslušný k zajištění posouzení vždy přijmout a postupovat podle předepsané procedury.

Proces posuzování není krátkodobý, jednoduchý a nekoná se bez aktivního vstupu příslušných orgánů a veřejnosti. Úlohou MŽP je v procesu EIA získat objektivní a vypovídající podklady nezbytné pro vydání stanoviska.

K záměru s názvem Modernizace spalovny průmyslových odpadů, provozovna Pardubice, přistupovalo MŽP pečlivě a zodpovědně, toho je důkazem dvojí vrácení dokumentace k dopracování, požadavek na snížení kapacity spalovny a dostatečný časový prostor pro vyjádření veřejnosti a všech dotčených orgánů.

Jarmila Krebsová, tiskové oddělení MŽP

Obnovu elektrárny Prunéřov posuzuje nezávislý mezinárodní tým

Ministr životního prostředí Jan Dusík rozhodl 26. ledna 2010 o dalším postupu MŽP při posuzování vlivů na životní prostředí záměru společnosti ČEZ: Komplexní obnova elektrárny Prunéřov II 3 x 250 MWe.

Jde o účinnost elektrárny na 25 let

„Po důkladném prostudování veškeré dokumentace záměru jsem dospěl k rozhodnutí předložit záměr k nezávislému mezinárodnímu posouzení. Spornou otázkou totiž zůstává, jaké účinnosti výroby elektřiny lze v Prunéřově dosáhnout, zda navržená technologie odpovídá parametrům nejlepší dostupné techniky (BAT). Mezinárodní posouzení rovněž vyhodnotí, zda proběhlý proces EIA představoval řádné posouzení celého projektu. Tento postup jsem včera navrhl premiérovi, který s ním souhlasil,“ vysvětlil bezprostředně po rozhodnutí ministr Dusík.

„Mezinárodním posouzením chci oprostit proces EIA od politických a ekonomických tlaků. Věřím, že po-

souzení nezávislým mezinárodním týmem pomůže objektivitě celého procesu. K tomuto postupu mne vede několik skutečností: především význam projektu ve vztahu k produkci emi-

sí CO₂ a nejednoznačnost ve výkladu závaznosti aplikace BAT. Prunéřov je v současnosti největším zdrojem emisí oxidu uhličitého v České republice a je třeba, aby bylo nalezeno to nej-

lepší řešení,“ pokračoval Jan Dusík.

Ministerstvo životního prostředí posuzuje záměr Komplexní obnova elektrárny Prunéřov II 3 x 250 MWe od června 2008, kdy obdrželo od oznamovatele ČEZ, a. s., jeho oznámení. Elektrárna by pak měla být v provozu 25 let.

Oznamovatel navrhl řešení záměru v procesu EIA jako jednovariantní s tím, že jinou variantu nepředložil ani na základě dodatečné výzvy ke zpracování takové varianty, která by odpovídala ve všech parametrech tzv. nejlepší dostupný technikám (BAT). Investor odůvodnil nemožnost variantního řešení jeho technickou a ekonomickou neproveditelností. Ministerstvo životního prostředí proto pokračovalo v projednávání záměru jako jednovariantního. Nyní se proces nachází před vydáním závěrečného

stanoviska posuzování vlivů na životní prostředí.

Ve vztahu k nejlepším dostupným technikám je navržený záměr způsobilý splnit všechny parametry s výjimkou účinnosti zařízení, která má přímý dopad na emise CO₂. V tomto ohledu se v záměru navrhuje zvýšení čisté účinnosti oproti stávajícím blokům z 32,80 % na 39,06%. Podle metodiky BAT (uvedené v referenčních dokumentech EU-BREF) by měla být dosažena čistá účinnost takového zařízení v rozmezí 42 – 45 %. Splnění BAT je v dalších stádiích povolení procesu posuzováno při vydávání tzv. integrovaného povolení. Záměr je přitom nutno vyhodnocovat jak z hlediska porovnání se stávajícím stavem (tj. emisní charakteristika v současnosti provozovaných bloků elektrárny, které by měly být nahrazeny), tak z hlediska souladu jeho emisních parametrů se složkovými emisními limity a s parametry BAT. Z pohledu zákona o integrované prevenci představuje záměr nové zařízení, je tedy nutno k němu vztahovat parametry BAT pro nová zařízení.

Posuzovat bude norská konzultační společnost

Pro zajištění plné nezávislosti bylo posouzení zadáno přímo ministerstvem, nikoli oznamovatelem, a to norské konzultační společnosti DNV.

Následně 8. února Ministerstvo životního prostředí dojednálo s touto společností podmínky smlouvy na mezinárodní posouzení záměru Komplexní ob-

nova elektrárny Prunéřov 3 x 250 MWe.

„Tým expertů ze společnosti DNV jsem si zvolil mezi několika potenciálními kandidáty na základě předchozích zkušeností této firmy s posuzováním projektů v oblasti energetiky a změny klimatu a rovněž s ohledem na kapacitu společnosti vypracovat studii do několika týdnů, aby se odklad vydání stanoviska zkrátil na co nejkratší možnou dobu. Pozitivem je i menší etablovanost DNV v České republice oproti jiným velkým mezinárodním konzultačním firmám. Nutnou podmínkou bylo, aby maximální množství expertízy bylo pořízeno v zahraničí,“ objasnil parametry tohoto nadstandardního kroku ministr Jan Dusík.

Předmětem zadané studie jsou tři hlavní oblasti posouzení:

1. Posouzení záměru s ohledem na nejlepší dostupné technologie (BAT), tedy srovnání s celkovými i dílčími požadavky podle dokumentů BREF (definujícími nejlepší dostupné technologie) pro velké spalovací zdroje a pro energetickou efektivitu.
2. Zhodnocení procesu EIA, zejména co se týče jeho úplnosti, přesnosti a transparentnosti.
3. Výpočet a zhodnocení rozdílu emisí CO₂ v navržené variantě a ve variantě odpovídající BAT a posouzení případných podmínek pro realizaci projektu.

Cena zakázky na mezinárodní posouzení 127 700 eur, která je přiměřená ve vztahu k rozměru projektu obnovy Prunéřova, bude hrazena z rozpočtu Státního fondu životního prostředí,

tedy právě z prostředků získaných od znečišťovatelů životního prostředí.

Forma i cena zadání jsou v souladu se zákonem o veřejných zakázkách, podle kterého je možné vybrat firmu pro tento typ posouzení bez konání výběrového řízení.

Na základě dohody se zpracovatelem posudku nebude Ministerstvo životního prostředí ani zpracovatel zveřejňovat konkrétní jména členů expertního týmu před dokončením posudku, aby předešli možným spekulacím a ovlivňování ze stran zájmových skupin vůči tomuto týmu. Celý projekt bude řízen přímo ústředím firmy DNV, zapojení její české pobočky bude velmi omezené. Veškerá komunikace zpracovatelů směrem k oznamovateli záměru bude vedena prostřednictvím Ministerstva životního prostředí.

Výsledek studie se předpokládá do poloviny března, bude mít doporučující charakter, a ministerstvo jej zohlední při formulování závěrečného stanoviska EIA.

Závěry studie a další podrobné informace k samotnému posouzení představí Ministerstvo životního prostředí za účasti zpracovatele, společně se stanoviskem EIA k záměru Komplexní obnova elektrárny Prunéřov 3 x 250 MWe, na tiskové konferenci.

Podrobnější verze zadání je uvedena na www.mzp.cz.

Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP,
upraveno (red)

BAT – BEST AVAILABLE TECHNIQUES, NEJLEPŠÍ DOSTUPNÉ TECHNIKY

Nejlepší dostupné techniky (BAT) jsou definovány jako nejúčinnější a nejpokročilejší stádium vývoje technologií a činností a způsobů jejich provozování, které ukazují praktickou vhodnost určitých technik navržených k předcházení, a pokud to není možné, tak k omezování emisí a jejich dopadů na životní prostředí. Technikami se rozumí jak použitá technologie, tak způsob, jakým je zařízení navrženo, vybudováno, provozováno, udržováno a vyřazováno z provozu. Dostupnými technikami se rozumí techniky vyvinuté v měřítku umožňujícím zavedení v příslušném průmyslovém odvětví za ekonomicky a technicky přijatelných podmínek s ohledem na náklady a přínosy, pokud jsou provozovateli za rozumných podmínek dostupné bez ohledu na to, zda jsou používány nebo vyráběny v České republice. Nejlepší se rozumí nejúčinnější technika z hlediska dosažené vysoké úrovně ochrany životního prostředí.

Účinnost technologie uhelné elektrárny je množství produkované elektřiny při spalování uhlí. Čistá účinnost je podíl

vyrobené elektřiny na výstupu z elektrárny k energii obsažené v palivu. Tato hodnota tedy zohledňuje vlastní spotřebu elektrárny nutnou pro výrobu elektřiny. Platí, že čím vyšší účinnost, tím nižší emise CO₂ při stejné produkci energie.

BREF – referenční dokumenty o BAT zpracovává Evropská komise ve spolupráci s členskými státy a zástupci průmyslu a nevládních organizací.

BREF není přímo závazný dokument, nicméně musí být brán při povolování vymezených zařízení v potaz. V legislativě je stanoveno, že se při určování emisních limitů u vymezených zařízení vychází z BAT. BAT pro jednotlivá odvětví průmyslu jsou popsána v BREF, nicméně lze použít i jiné zdroje, případně zohlednit specifickou situaci konkrétního povolovaného zařízení.

Hodnocení BAT se v současnosti nejvíce používá při posuzování průmyslových činností, které musí získat integrované povolení. Při posuzování se vychází z informací, které o svých, zejména koncových technologiích a technologických postupech

uvede provozovatel zařízení v žádosti o vydání integrovaného povolení a dále z evropských referenčních dokumentů o nejlepších dostupných technikách (BREF). Na jejich vzniku se podílejí v rámci činností národních technických pracovních skupin odborníci jednotlivých členských států Evropské unie, kteří prostřednictvím svých zástupců zasedají v příslušné pracovní skupině organizované European Integrated Pollution Prevention and Control Bureau (EIPPCB) Evropské komise v Seville.

Integrované povolování je na evropské úrovni regulováno směrnici 2008/1/ES o integrované prevenci a omezování znečištění a v národní legislativě zákonem č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci.

U vybraných zařízení s nejvýznamnějšími dopady na životní prostředí, které jsou vymezeny přílohou č. 1 zákona o integrované prevenci – tedy např. velkým průmyslovým podnikům – ukládá povinnost projít procesem tzv. integrovaného povolení. Toto řízení integruje a zároveň nahrazuje souhlasy a vyjádření vydávané podle jednotlivých tzv. složkových zákonů (např. podle zákona o odpadech, ovzduší, vodách, lesích, o ochraně přírody a krajiny, o ochraně zemědělského půdního fondu, o veterinární péči, o ochraně veřejného zdraví a dalších).

Při stanovování podmínek provozu těchto zařízení se vychází z BAT, respektive hodnot (emisí, účinností apod.), které BAT dosahují. Příslušný úřad (povolovacím úřadem je krajský úřad), který řízení vede, jako výsledek řízení povolení vydá či žádost

zamítne. V případě, že jej vydá, zároveň stanoví závazné podmínky provozu zařízení.

Integrované povolení musí nový provoz získat ještě před vydáním stavebního povolení. Investor zařízení o něj tedy může požádat kdykoli před vydáním stavebního povolení.

Posloupnost řízení, kterými musí záměr projít, než je realizován:

- soulad s územním plánem (případně změna ÚP)
- hodnocení vlivů na životní prostředí – EIA
- zvláštní povolení (např. výjimky ze zákona o ochraně přírody a krajiny, vodoprávní povolení atd. – záleží vždy na povaze projednávané stavby)
- územní rozhodnutí (územní řízení)
- integrované povolení – IPPC
- stavební povolení
- kolaudační rozhodnutí (kolaudační řízení)

Veškeré BREF jsou k dispozici v anglickém originálu a českém překladu volně ke stažení na stránkách <http://www.ippc.cz>. Další informace k problematice integrovaného povolování i ke konkrétním povolovacím řízením jsou na stránkách MŽP: <http://www.mzp.cz>

Zdroj: MŽP

Dvakrát měř, jednou řež – kácení alejí

„Dohlédneme, aby byly opravdu pokáceny jen ty stromy, které bezprostředně ohrožují bezpečnost na silnicích. Posouzení, který strom porazit, musí proběhnout podle poslední novely zákona o ochraně přírody,” říká úvodem náměstek ministra životního prostředí František Pelc.

Do 30. listopadu 2009 stačilo ke kácení stromů a stromořadí u silnic pouze oznámení příslušným orgánům ochrany přírody. Novela zákona o ochraně přírody a krajiny, kterou ministerstvo životního prostředí prosadilo s platností od 1. prosince loňského roku, zavádí povinnost mít ke kácení dřevin na silničních pozemcích a u železničních drah řádné povolení od obecního či městského úřadu, vždy po dohodě s příslušným silničním nebo železničním úřadem. Pokud k dohodě nedojde, rozhoduje nejbližší nadřízený orgán (tedy zpravidla krajský úřad). Povolovací řízení je druhem správního řízení a počítá tedy s účastí veřejnosti a také dává obcím právo požadovat náhradní výsadbu.

„Novela neobsahuje žádné přechodné ustanovení, podle kterého by ká-

▲ Informace o novele zákona o ochraně přírody a krajiny a z ní vyplývajících pravidlech pro ochranu alejí poskytli na tiskové konferenci (zleva) tisková mluvčí MŽP Petra Roubíčková, ministr životního prostředí Jan Dušík, náměstek ministra František Pelc a ředitelka ČIŽP Eva Tylová. Foto archiv MŽP

cení dřevin u silnic oznámené podle předchozích předpisů bylo možno považovat v současné době za povolené. Pokud má tedy nyní ke kácení dřevin dojít, je třeba dodržet zákonnou podmínku a ke kácení stromů mít v každém případě povolení. Takže ti, kdo kácení pouze podle předchozího zákona oznámili a nyní chtějí stromy pokácet, musí si o toto povolení nově požádat," vysvětluje ministr životního prostředí Jan Dusík.

Například Ředitelství silnic a dálnic spravuje přes 6000 km silnic první třídy. Plán pokácet 3300 stromů s předpokládanou mezerou 10 m by znamenal likvidaci 33 km alejí! „Osobně upozorním Ředitelství silnic a dálnic a místohejtmany pro dopravu na aspekty novely zákona. A vyžádali jsme si přehled plánovaných kácení tak, abychom s pomocí ČIŽP prověřili odůvodněnost uvažovaného kácení a soulad s novou právní úpravou. Zároveň vyzveme všechny obce, aby prověřily povo-

lení ke kácení stromů v jejich katastru. Inspekce bude celý proces monitorovat a je připravena zasáhnout," říká náměstek ministr životního prostředí František Pelc.

Podle záznamů Policie ČR je příčinou dopravních nehod zejména nepřiměřená rychlost, nepřizpůsobení jízdy stavu vozovky nebo to, že se řidiči dostatečně nevěnují řízení – telefonují, ladí rádio atd. „Pokud bychom chtěli podobný argument k bezpečnosti silničního provozu využít i my, byly by pak stejným problémem mostky, dopravní značky, reklamní poutače i nepřiměřeně hluboké příkopy," říká náměstek Pelc.

„Proto je třeba hledat jiná řešení, než je radikální kácení, jako je umístění svodidel, ochranných lamel a odrazek, případně nátěry kmenů stromů reflexní barvou. Vhodné by také bylo umístění dopravních značek upozorňujících na alej, které je využíván nejenom v Německu," pokračuje náměstek Pelc.

Aleje podél silnic jsou významným prvkem v krajině, který utváří její typický ráz. Jsou domovem mnoha drobných živočichů, zejména hmyzu a ptáků. Zároveň přispívají k bezpečnosti silničního provozu – zastiňují silnice, čímž se omezuje přehřívání asfaltu a následné vyjíždění kolejí, fungují jako větrobrany, snižují prašnost; za špatné viditelnosti mohou posloužit pro lepší orientaci na vozovce.

Některé dřeviny mohou být pro provoz na komunikaci nebezpečné (nemocné nebo suché stromy, stromy zasahující do vozovky či dráhy). Takové stromy je pochopitelně nutné odstranit. Žádosti o kácení stromů starých a nemocných, spojených s plánem nové výsadby, podporuje finančně Operační program Životní prostředí.

*Petra Roubíčková, tisková mluvčí
MŽP, upraveno (red)*

Dillíský summit udržitelného rozvoje

Ministr životního prostředí Jan Dusík se zúčastnil Dillíského summitu udržitelného rozvoje. Letošní summit, kterého se zúčastnili přední světoví představitelé širokého spektra jednotlivých pilířů udržitelného rozvoje, se nesl pod heslem „Po Kodani: hledání nové cesty k udržitelnému rozvoji“.

Dillíský summit, který se konal ve dnech 5. – 6. února 2010, se stal po prosincovém zasedání OSN o změně klimatu (UNFCCC) a přijetí tzv. Kodaňské dohody první globální příležitostí k výměně názorů, jak dál pokračovat mj. v mezinárodním jednání o změně klimatu.

Samotný summit se soustředil na otázky, jakým způsobem pokračovat v mezinárodním jednání o dosažení dohody o režimu snižování emisí skleníkových plynů po r. 2012, na úlohu veřejného a soukromého sektoru, ústřední státní správy, místní samosprávy a občanské společnosti při zohledňová-

ní problematiky změny klimatu a udržitelného rozvoje, na strategický přístup k budoucnosti sektoru energetiky a na podporu vědy a výzkumu.

Ministr Dusík byl společně s ministrem pro novou a obnovitelnou energii Indie, se státním ministrem životního prostředí, energetiky, udržitelného

▲ Ministr životního prostředí ČR Jan Dusík jako řečník na Dillíském summitu udržitelného rozvoje.

▲ Ministr Jan Dusík s výkonným tajemníkem UNFCCC Yvo de Boerem. Foto archiv MŽP.

rozvoje moří Francie, ministrem zdrojů a energetiky Austrálie, ministrem klimatu a energetiky Belgie, výkonným ředitelem Společnosti pro budoucí energetiku Abú Dhábí a členkou japonského parlamentu hlavním panelistou bloku věnovaného budoucímu vývoji nové energetiky.

Ministr Dusík ve svém vystoupení zdůraznil směřování energetiky k většímu podílu obnovitelných zdrojů energie z dlouhodobého hlediska. „Tento trend bude odrážet nejen snižující se potenciál doposud známých zdrojů fosilních paliv, ale především vývoj ekonomiky pod vlivem technologického vývoje směrem k větší účinnosti využívání materiálových a energetických zdrojů, k úsporám a k zohlednění závazků v oblasti snižování emisí skleníkových plynů. Rozvoj sektoru obnovitelných zdrojů energie stimuluje i růst ekonomiky a vytváření nových pracovních příležitostí, snižuje závislost na dovozech energetických zdrojů a může tak posilovat energetickou bezpečnost,“ řekl ministr Dusík ve svém projevu. Ministr se podělil s účastníky summitu také o české zkušenosti. Vyzval k podpoře postupného přechodu od konvenčních zdrojů energie k obnovitelným zdrojům při zohlednění národních specifíků, k prosazování uceleného pohledu na oblast výroby a využívání energie v oblasti strategického a politického plánování v souladu s principy udržitelného rozvoje a k posílení, k větší koordinaci a zlepšení mezinárodní správy oblasti energetiky, která se vyznačuje značným stupněm fragmentace.

VIZE 2050

Světová podnikatelská rada pro udržitelný rozvoj (WBCSD) na Dillíském summitu udržitelného rozvoje prezentovala Vizi 2050, pohled světové podnikatelské komunity v čele např. s Boeing Company, ArcelorMittal, E.ON, GDF Suez, PricewaterhouseCoopers, The Procter&Gamble Company, Royal Philips Electronics, Sony Corporation, Toyota Motor Corporation, Volkswagen na dosažení udržitelného světa v r. 2050. Vize sestává z devíti elementů, které mají dovést svět k cíli roku 2050:

1. Zharmonizování potřeb obyvatel s kapacitami planety.
2. Zajištění základních potřeb obyvatel likvidací chudoby a propojením služeb ekosystémů s podnikáním.
3. Vytváření skutečných hodnot skutečnými náklady a skutečnými zisky internalizací služeb ekosystémů, nákladů na snižování uhlíku a zajištění přístupu k vodě.
4. Zajištění dostatečné výroby potravin a biopaliv prostřednictvím „Zelené revoluce“.
5. Obnova a regenerace lesů s ohledem na jejich funkci při snižování emisí skleníkových plynů.
6. Bezpečné a dostatečné zásobování nízkouhlíkovou energií, snížení emisí skleníkových plynů o 50 % ve srovnání s r. 2005.
7. Dosažení téměř nulové čisté energetické náročnosti budov.
8. Zajištění bezpečné a nízkouhlíkové mobility.
9. Radikální minimalizace produkce odpadů čtyř až desetinásobným zlepšením ekoúčinnosti zdrojů a materiálů ve srovnání s r. 2000.

Plné znění „Vize 2050“ je k dispozici na: www.wbcsd.org.

Zdroj: MŽP

Ministr rovněž využil účasti na summitu k výměně názorů s kolegy z členských států Evropské unie o dalším postupu mezinárodního vyjednávání o změně klimatu před 16. zasedáním smluvních stran UNFCCC na podzim v mexickém Cancúnu. Evropská unie pod vedením španělského předsednictví provedla v Dillí během summitu konzultace s předními indickými představiteli a představiteli dalších přítomných států o dalším postupu při jednání o novém mezinárodním nástroji pro snižování emisí skleníkových plynů po r. 2012. Ministr Dusík také jednal např. s výkon-

ným tajemníkem UNFCCC Y. de Boerem o harmonogramu mezinárodních klimatických jednání, s B. Stigsonem, prezidentem Světové podnikatelské rady pro udržitelný rozvoj (WBCSD), o pohledu podnikatelské sféry na problematiku udržitelného rozvoje, ochrany životního prostředí, změny klimatu a energetiky.

Podrobné informace o průběhu a výsledcích Dillíského summitu udržitelného rozvoje jsou k dispozici na web: <http://dsds.teriin.org>.

Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP,
upraveno (red)

Nové ekologicky šetrné počítače

Dalších osm modelů počítačů a 19 modelů notebooků společnosti ASUS se nově může pyšnit Ekoznačkou EU a českou ekoznačkou Ekologicky šetrný výrobek.

„Jsme velmi rádi, že se společnost ASUS k tomuto kroku odhodlala, neboť tím jednak ukazuje cestu ostatním výrobcům a zároveň umožňuje spotřebitelům včetně státní správy velmi jednoduše nalézt ekologicky šetrnější výpočetní techniku,“ říká náměstkyně ministra životního prostředí Rut Bízková.

Ekologicky šetrný výrobek je takový, který podstatně méně zatěžuje životní prostředí ve srovnání s ostatními výrobky stejných užitečných vlast-

ností. Ekoznačení je pojem používaný pro označování výrobků a služeb, které jsou v průběhu celého svého životního cyklu šetrnější nejen k životnímu prostředí, ale i ke zdraví spotřebitele. Spotřební zboží a služby se označují logem, které spotřebiteli slouží jako jasná a srozumitelná informace.

Pro získání práva propagovat pomocí ekoznaček tyto výrobky musí výrobce u každého z nich doložit splnění přísných technických požadav-

ků. Ty zohledňují celý životní cyklus výrobku a týkají se spotřeby energie, konstrukce umožňující snadno vyměnit jednotlivé komponenty, hlučnosti, elektromagnetického záření (tzv. elektrosmog), obsahu těžkých kovů, zpomalovačů hoření, snadné demontáže produktu potom, co doslouží, aby mohly být jednotlivé díly recyklovány či bezpečně zlikvidovány atd. Nezapomíná se ani na obaly. Např. kartónové krabice, jsou-li použity,

musí být alespoň z 80 % z recyklovaného papíru.

Česká ekoznačka se uděluje od roku 1994 a v současné době používá ekoznačku na jednom či více výrobcích přes 90 českých i zahraničních firem a jejich počet neustále roste. Na našem trhu se dají sehnat i výrobky s ekoznačkou EU (Flower – takto označený výrobek či služba musí být k dostání na trhu kdekoli v území Evropské unie) a i ji-

nými zahraničními ekoznačkami. Značku dostávají i podniky, které poskytují ekologicky šetrné služby.

Udělení ekoznačky Ekologicky šetrný výrobek i Ekoznačky EU zprostředkuje CENIA, česká informační agentura životního prostředí. Jejich věrohodnost je zaručena Ministerstvem životního prostředí. Požadavky pro získání obou ekoznaček jsou shodné a veřejně přístupné. Pravidelně aktualizovaný

seznam všech výrobků s ekoznačkou je k dispozici na stránce www.ekoznacka.cz/seznam a na stránkách www.cenia.cz. Další možností je přehledná databáze výrobků s Ekoznačkou EU, kterou v češtině naleznete na www.eco-label.com/czech.

Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP,
upraveno (red)

Rýchorská bouda v termovizi

Správa Krkonošského národního parku nechala nasnímat termokamerou Krkonošské středisko ekologické výchovy (KSEV) Rýchorská bouda. Měření má potvrdit, zda je objekt dostatečně zateplen, nebo zda jej bude nutné ještě upravit.

Rýchorská bouda leží v 1. zóně KRNP v nadmořské výšce přes tisíc metrů. Je vystavena náročným klimatickým podmínkám, které se samozřejmě odrážejí v nákladnosti jejího provozu i životnosti použitých materiálů. „Chceme, aby provoz Rýchorské boudy byl co nejekonomičtější a zároveň energeticky nejefektivnější. Proto jsme najali odbornou firmu, která nám řekne, kde má objekt slabá místa, kudy zbytečně uniká teplo a provoz se tak prodražuje. Vzhledem k tomu, že při poslední rekonstrukci nebyla vyměněna stará špaletová okna, domníváme se, že jedním z možných slabých míst jsou právě ona. Pokud se naše domněnka potvrdí, budou v létě vyměněna za kva-

litnější, schopná v objektu udržet teplo,“ říká ředitel Správy KRNP Jan Hřebáčka. „Tento posudek je naším dalším krokem ke snížení provozních nákladů Rýchorské boudy a zvýšení ekologičnosti jejího provozu. V roce 2001 zde již bylo instalováno tepelné čerpadlo, které boudu vytápí způsobem nezátěžujícím životní prostředí,“ doplnil ho jeho náměstek Jakub Kašpar.

Termokamera patří k nejprogresivnějším metodám zjišťování teploty na povrchu materiálů pomocí měření intenzity infračerveného (tepelného) záření. Termovizní systém zaznamená tuto energii bezkontaktním měřicím systémem a převede ji na elektrické signály pomocí citlivého infračerveného detektoru. Termovizní systémy mají široké uplatnění

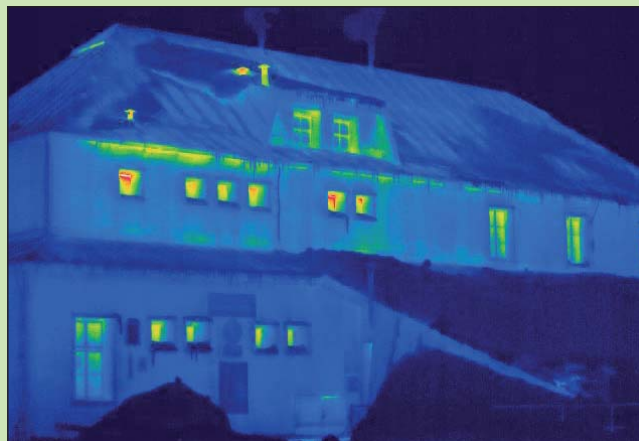
ve stavebnictví, elektrotechnice, průmyslu, zemědělství, lékařství atd.

Rýchorskou boudu převzala Správa KRNP v roce 1976 od Interhotelů Krkonoše se záměrem vybudovat zde první školicí středisko ochrany přírody internátního typu se všemi náležitými službami a stálým pedagogickým personálem. Po rozsáhlé rekonstrukci v letech 1980 – 1985 zde zahájila v roce 1986 činnost Výchovně vzdělávacího střediska státní ochrany přírody. V současnosti KSEV nabízí výukové ekologické programy, pobyty pro školy v přírodě, pobyty pro rodiče s dětmi, přednášky a další aktivity.

Radek Drahný, tiskový mluvčí Správy KRNP,
upraveno (red), foto archiv Správy KRNP

▲ Snímání Rýchorské boudy termokamerou.

▲ Termovize prozradí, kudy z budovy uniká teplo.

Management lesů v českých národních parcích

Správa NP a CHKO Šumava vydala na začátku tohoto roku publikaci Management lesů v českých národních parcích.

Ve všech našich národních parcích jsou lesy dominantním vegetačním útvarem. Jejich stav odráží nejen místní přírodní podmínky a obecný stav životního prostředí, ale i vliv lesního hospodaření v nedávné minulosti. Naše čtyři národní parky jsou v těchto charakteristikách značně odlišné, tudíž východiska pro stanovení zásad lesního managementu nemohou být pro ně úplně stejná. Je však nezbytné sjednotit strategie a dlouhodobé účelové práce s lesem. Jejich výsledkem by měly být lesy druhově a strukturně rozmanité, na jejichž vzniku a růstu se budou významnou měrou podílet přírodní procesy," uvedl při příležitosti vydání publikace náměstek ministra životního prostředí František Pelc.

Editory publikace Management lesů v českých národních parcích jsou Josef Fanta a Zdenka Křenová. Kniha je sborníkem příspěvků z workshopu, který se konal v listopadu 2008 při příležitosti uplynutí 45 let od vzniku Krkonošského národního parku. Většina odborných textů však byla v průběhu roku 2009 upravena a aktualizována. První část publikace se věnuje současnému stavu lesů v jednotlivých národních parcích a problematice jejich managementu. Ve druhé části jsou najdou čtenáři odborné podklady pro volbu způsobů péče o les – autory jsou vědečtí pracovníci zabývající se lesním hospodařením, výzkumem a ochranou biodiverzity, klimatickými změnami, chemií lesní půdy a atmosférických depozic a dalšími přírodovědnými obory. V další části jsou uvedeny konkrétní návrhy možné péče o lesy v národních parcích, jsou zde rozebírány způsoby přírodně blízkého lesního hospodaření, management zvěře v národních parcích, využití přirozených procesů při přestavbě lesních monokultur a samovolný vývoj lesa včetně plošných rozpadů. Čtvrtá část publikace se věnuje nástrojům řízení, tedy lesním hospodářským plá-

▼ Relativní zastoupení (%) smrku a listnáčů na území národních parků

Národní park	Dřevinná skladba			
		přirozená	současná	cílová
České Švýcarsko	smrk	5,3	70,4	
	listn.	67,7	8,9	
Krkonoše	smrk	54,0	84,6	65,0
	listn.	27,0	6,9	24,0
Šumava	smrk	41,9	80,7	60,9
	listn.	36,9	8,8	23,8

nům, legislativě (zákon o ochraně přírody a krajiny, zákon o lesích) a problematice komunikace s veřejností v souvislosti s péčí o les v národních parcích. V závěrečné kapitole je zveřejněno doporučení účastníků workshopu orgánům ochrany přírody (MŽP).

Význam publikace pro praktickou ochranu přírody je značný. Lesy představují přirozenou vegetaci většiny našeho území, včetně čtyř národních parků. Zachovalý stav lesních porostů v pozměněných středoevropských podmínkách a umožnění přirozeného vývoje části těchto porostů jsou obvykle hlavním důvodem vyhlášení národních parků.

Jednotlivé národní parky České republiky mají specifické problémy, které musí v kontextu péče o lesní porosty řešit. Jsou to především rozsáhlé polomy s následnou gradací kůrovce v NP Šumava, přeměna kulturních lesů s vysokým podílem borovice vejmutovky v NP České Švýcarsko nebo následky imisní zátěže z minulosti v Krkonošském národním parku. Všechny parky se musí potýkat s negativním vlivem přemnožené spárkaté zvěře či změněného chemismu lesních půd. Vzhledem k tomu, že lesy v národních parcích jsou často na extrémních stanovištích (lesy při horní hranici lesa, reliktní bory mělkých pískovcových půd, či hraniční výskyt teplomilných doubrav), je v nich tyto vlivy ještě výraznější, než v běžných hospodářských lesích.

Péče o les v národních parcích by měla být kombinací samovolného vývoje ve vybraných jádrových územích a přírodně blízkého hospodaření se zdůrazněním mimoprodukčních funkcí lesa v okrajových částech parků.

Hlavními úkoly MŽP do budoucna je

upravit legislativu takovým způsobem, aby umožnila oprostít lesy v národních parcích od tradičního pohledu na lesní hospodaření, které vyplývá ze zákona o lesích a dalších norem, a především přesvědčit veřejnost a politiky o tom, že prosazování režimu bezzásahovosti v lesích ná-

rodních parků není pouze experimentem ze strany orgánů ochrany přírody. Je nutné si uvědomit, že národní parky jsou nejen v České republice, ale i v dalších zemích vyhlášovány pro zachování nejcennějších částí přírody a pro umožnění průběhu přírodních procesů, které v okolní, lidskou činností výrazně ovlivněné krajině, probíhat nemohou. Mezi tyto dynamické přírodní procesy patří i rozpad horního stromového patra či ponechávání stojících souší a tlejícího dřeva na svém místě.

„Četné vědecké studie dokazují, že přirozená obnova je dlouhodobě jedním z klíčových procesů z hlediska odolnosti lesních ekosystémů vůči působení pravidelných i mimořádných rušivých vlivů v prostředí silně ovlivněném lidskou činností. Zásadní úlohu při této obnově hraje v horských lesích působení větru a kůrovce. Jejich maloplošné i velkoplošné působení je přirozenou součástí dynamiky těchto lesů. Je potřeba opakovaně zdůrazňovat, že lesy na území národního parku nejsou v kategorii lesů hospodářských, nedochází zde tedy k žádným hospodářským škodám a neprovádí se zde proto postupy běžné pro hospodářské lesy," vysvětluje náměstek ministra životního prostředí František Pelc.

K pochopení těchto procesů a k využití nejnovějších vědeckých poznatků v praktické péči o lesy v národních parcích by měla přispět i tato publikace.

Sborník je dostupný v elektronické podobě na www.mzp.cz. V tištěné podobě ho lze získat na správách jednotlivých národních parků.

Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP,
upraveno (red)

Návrat lososů

Správa Národního parku České Švýcarsko ve spolupráci s Českým rybářským svazem, obecně prospěšnou společností České Švýcarsko a partnery ze soukromé sféry realizuje projekt Návrat lososů, jehož cílem je získat finanční prostředky na podzimní doplňkové vypouštění lososů do říčky Kamenice na území národního parku.

Losos obecný byl na celém území České republiky vyhuben v polovině minulého století v důsledku znečištění vodních toků a především v souvislosti s výstavbou vodních děl (přehrad, jezů, zdymadel), která zabránila lososům v pravidelné migraci z místa jeho narození (horní toky řek) do moří a zpět. Na konci minulého století byly na řadě těchto vodních staveb vybudovány tzv. rybí přechody, které umožnily aspoň částečně obnovit přirozené migrační trasy lososů (i jiných druhů živočichů). Zároveň se také výrazně zlepšila kvalita vod v řekách. Po splnění těchto dvou pro život lososů nezbytných podmínek mohlo být přistoupeno k projektu jejich postupného navrácení do vybraných vodních toků; nejprve formou jarního vypouštění lososího plůdku, od podzimu 2008 také vypouštěním odrostlejších rybiček. Jedním z těchto toků je i říčka Kamenice v Národním parku České Švýcarsko.

Návrat lososů je nyní možno podpořit prostřednictvím dárcovských textových

Foto Václav Sojka

zpráv zasílaných prostřednictvím mobilního telefonu (tzv. DMS). Zasláním jedné dárcovské SMS ve tvaru DMS NAVRATLOSOSU na číslo 87 777 přispěje odesílatel na projekt částkou 27 korun (+ zaplatí 3 koruny jako poplatek operátorovi). Zároveň se tak stane adoptivním rodičem jednoho malého lososa, který bude vypuštěn do říčky Kamenice. Cena jedné DMS totiž odpovídá nákupní ceně jednoho lososa o velikosti zhruba 10 cm. Do poloviny února letošního roku, tj. za dva

měsíce trvání projektu, se takto podařilo nashromáždit přibližně 22 000 korun.

Více informací o projektu najdete na www.navratlososu.cz, kde můžete také sledovat dobrodružnou cestu malého lososa z líhně do říčky Kamenice a následnou cestu do moře a zpět.

Ing. Pavel Benda, Ph.D., ředitel Správy NP České Švýcarsko, upraveno (red)

Čeští vědci zkoumají Antarktidu

Od začátku ledna 2010 probíhají geologické, paleontologické, geomorfologické a glaciologické práce na ostrově Jamese Rosse a v přilehlé severní části Antarktického poloostrova.

Na práci se podílí pět vědců z České geologické služby a dva z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, a to v rámci projektu „Příspěvek ČR ke zjištění stavu ozonové vrstvy Země a slunečního UV záření v Antarktidě, paleoklimatická a paleogeografická rekonstrukce vybraného území Antarktidy a související geologické studium a mapování“.

Geologické mapování severní odledněné části poloostrova Ulu je zaměřeno na rozšíření a genezi vulkanických hornin a mořských sedimentů zaobloukové pánve Jamese Rosse. V rámci terénních prací jsou odebírány vzorky neogenních a kvartérních vulkanických hornin, které budou laboratorními metodami analyzovány z hlediska jejich che-

mického složení a stáří jednotlivých fází vulkanické činnosti. Významné je také studium místního vulkanismu ve vztahu k zalednění ostrova, protože k vulkanické činnosti zde docházelo zpravidla pod ledovci. Paleontologický výzkum je v letošním roce zaměřen na výzkum zkamenělin s důrazem na svrchnokřídová zuhelnatělá a prokřemenělá dřeva, živočišné houby a další mořské bezobratlé organismy, které se ve velkém množství v severní části ostrova Jamese Rosse nacházejí. Cílem výzkumu Antarktického poloostrova a blízkého ostrova Long Island je objasnění strukturní stavby slabě metamorfovaných a silně deformovaných hornin skupiny Trinity Peninsula. Na přilehlé části Antarktického poloostrova je rovněž studováno fosiliemi bohaté jurské souvrství Botany Bay.

Kromě geologické mapy je zpracovávána také mapa geomorfologická, která přispěje k pochopení vývoje reliéfu odledněné části ostrova Jamese Rosse. Dosavadní práce naznačují, že tato oblast je ovlivněna nejen vulkanickou činností a ledovcovou erozí, ale také působením mrazu na povrchové sedimenty a zvětraliny. Pokračuje monitoring věčně zmrzlé půdy, a to s důrazem na teplotní bilanci a sezónní změny mocnosti aktivní vrstvy. Geologové a geomorfologové věnují pozornost také současným ledovcům, u nichž zjišťují mocnosti georadarovou metodou a další parametry nezbytné pro výpočet jejich hmotové bilance.

Zdeněk Venera, ředitel České geologické služby

Soutěž:

Podivuhodný svět netopýrů

Ministerstvo životního prostředí vyhlašuje výtvarnou soutěž pro děti na téma Podivuhodný svět netopýrů.

Víte, které zvíře žije většinu svého života zavěšené hlavou dolů ve tmě a které dokáže ulovit až 1 200 komárů za hodinu? Znáte zvíře, které dokáže letět rychlostí až 55 km/h, přitom není ptákem a kterému se říká „létající myš“? Seznamte se s netopýrem!

Při příležitosti Mezinárodního roku biodiverzity vyhlásilo Ministerstvo životního prostředí výtvarnou soutěž pro děti do 15 let na téma Podivuhodný svět netopýrů. Kresby a malby by měly vystihovat netopýry v jejich přirozeném prostředí. „Hlavním cílem soutěže je hravou formou podnítit zájem dětí a mládeže o netopýry a zvýšit povědomí o jejich ochraně a zajímavém způsobu života“, říká ředitelka odboru vnějších vztahů Barbora Pečová.

„Netopýr se v posledních letech stal živem činnosti člověka kriticky ohroženým druhem. Největší nebezpečí pro netopýry představuje narušení jejich úkrytů, ničení lovišť nebo míst typických pro jejich shromažďování. I proto bude v rámci Roku biodiverzity netopýr vyhlášen druhem měsíce září. Netopýr je velice zajímavý tvor se zvláštními životními nároky i jedinečným způsobem života,“ říká Libuše Vlasáková, národní koordinátorka naplňování dohody EUROBATS z odboru ochrany biodiverzity.

Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů (EUROBATS) byla sjednána v r. 1991 z důvodu snahy zvrátit nepříznivý stav evropských netopýrů. Netopýři jsou ohroženi ničením jejich přirozeného prostředí, narušováním jejich letních i zimních úkrytů a také používáním některých pesticidů. Na

této skutečnosti se podílejí zejména změny ve struktuře ekosystémů, celková degradace a znečištění prostředí. Základní povinnosti všech smluvních stran dohody je proto ochrana netopýrů a jejich přírodních stanovišť (tj. shromaždišť, lovišť, zimovišť, míst rozmnožování a ostatních lokalit význam-

ných pro netopýry). Dále smluvní strana musí zakázat úmyslné chytání, držbu nebo zabíjení netopýrů, přijmout přísná opatření na ochranu netopýrů, podporovat vědecký výzkum netopýrů pro účely jejich ochrany a nahrazovat používání pesticidů toxických pro netopýry bezpečnějšími alternativami. Česká republika je smluvní stranou dohody od r. 1994, nicméně historie výzkumu a ochrany netopýrů v ČR je mnohem starší a naši odborníci na netopýry (chiropterologové) jsou v evropském i světovém měřítku špičkoví. Zasedání smluvních stran dohody se konají každé tři roky, v r. 2010 bude 6. zasedání hostit Česká republika.

Obrázky ze soutěže Podivuhodný svět netopýrů budou vystaveny během zasedání smluvních stran Dohody EUROBATS, které se bude zabývat ochranou populací evropských netopýrů (koná se v Praze ve dnech 20. – 23. září 2010) a také v říjnu během filmového festivalu Ekofilm 2010.

Soutěž vyhlásilo MŽP ve spolupráci s Českým svazem ochránců přírody www.csop.cz a Českou společností pro ochranu netopýrů www.ceson.org.

Více informací k soutěži najdete na <http://detem.mzp.cz/souteze.shtml>.

*Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP,
upraveno (red)*

PODMÍNKY SOUTĚŽE

Výtvarné práce musejí tematicky vystihovat netopýry v jejich přirozeném prostředí. Technika zpracování není vyhlašovatelem určena, výtvarné práce mohou být kresleny i malovány. Maximální formát výtvarné práce je A3.

Na zadní stranu každé práce čitelně uveďte jméno a příjmení autora/autorky včetně jeho/jejího věku, adresu bydliště a kontaktní telefon na zákonného zástupce.

Výtvarné práce zasílejte na adresu: Ministerstvo životního prostředí, Odbor vnějších vztahů, oddělení PR a komunikace, Vršovická 65, 100 10 Praha 10

Obálku zřetelně označte „NETOPÝŘI 2010“

Odesílatel je povinen výtvarné práce zabalit tak, aby nedošlo k jejich poškození nebo znehodnocení. Vyhlašovatel neodpovídá za ztráty a poničení prací během doručení na MŽP. Vyhlašovatel bude vracet pouze vyžádaná výtvarná díla.

Vyhlášení soutěže: 10. 2. 2010

Uzávěrka soutěže: 15. 5. 2010 (rozhoduje datum na obálce)

Hodnocení:

Výtvarné práce bude hodnotit odborná komise složená ze zástupců pořadatelských organizací, odborníků na netopýry a profesionálních výtvarníků. Hodnocena bude originalita a vystižení tématu.

Vyhlášení vítězů:

Vítězové budou vyhlášeni ve třech kategoriích:

- Kategorie do 6 let včetně
- Kategorie 7 – 12 let
- Kategorie 13 – 15 let

Vyhlášení proběhne 4. 6. 2010 prostřednictvím webových stránek: www.mzp.cz.

Autoři/autorky vítězných prací obdrží věcné ceny a budou pozváni k návštěvě Záchrané stanice Kladno-Čabárna www.volny.cz/zachr.stanice/, která proběhne v týdnu od 14. do 20. 6. 2010. Z výtvarných prací, které MŽP v rámci soutěže obdrží a které nebudou vyžádány zpět, bude vytvořena výstava. Tato výstava bude instalována v jednacím sále během zasedání smluvních stran Dohody o ochraně populací evropských netopýrů v září v Praze. Pro širokou veřejnost bude dále k vidění během konání MFF Ekofilm 2010 v říjnu.

Rozdělena první miliarda korun Zelená úsporám

Ze 16,8 miliard korun, které jsou k dispozici v programu Zelená úsporám na snižování spotřeby energie v budovách, již byla žadatelům rozdělena celá miliarda.

V přehledu, který ukazuje meziny programu, je uvedena i žádost panelového bytového domu v Praze na celkové zateplení. Objem podpory na tento projekt činí 22,4 milionu korun, ale není to nejvyšší přiznaná dotace. Ta je ještě o 6,5 milionů korun vyšší. Jde také o panelový bytový dům. „Tento segment bydlení začíná postupně žádat. Zateplení panelového domu vyžaduje delší čas na samotnou přípravu projektové dokumentace. Ve chvíli, kdy se plně zapojí i bytová družstva, očekáváme rapidní zrychlení čerpání prostředků. Jen v lednu byly zaregistrovány tři projekty, každý s dotací nad dvacet milionů korun,“ uvádí Petr Štěpánek, ředitel Státního fondu životního prostředí, který má program na starosti.

Očekávání ministerstva i fondu je podloženo i aktuální analýzou Svazu českých a moravských bytových družstev, podle které je 1860 bytových družstev již nyní rozhodnuto proinvestovat do roku 2012 přes devět miliard korun na opatření, která mohou být podpořena z programu Zelená úsporám, což představuje objem dotací z programu Zelená úsporám v souhrnné výši kolem 4 miliardy Kč.

Z grafu vývoje počtu žádostí a výše rezervované podpory je patrné, že celkový počet žádostí roste exponenciálně. „Od října 2009 se počet žádostí týdně přehoupl vždy přes jedno sto, od konce listopadu byl týdenní příliv vždy nad dvě stě žádostí, od ledna neklesáme pod 400 žádostí

tí týdně a od konce ledna evidujeme už více než 500 žádostí týdně. Nynější denní průměr činí 130 žádostí za více než 20 milionů,“ shrnuje trend přílivu žádostí Petr Štěpánek.

▲ **Jen v lednu byly zaregistrovány tři projekty, každý s dotací nad dvacet milionů korun,“ uvedl Petr Štěpánek, ředitel Státního fondu životního prostředí.**

Státní fond životního prostředí z tohoto důvodu posiluje kapacity na svých regionálních pracovištích. Vzhledem k velkému počtu žádostí ve středních Čechách se od 1. 3. otevírá nové pracoviště přijímající žádosti o dotace Zelená úsporám na Kladně.

Jednou z motivací pro žadatele je i tzv. podpora na projekt (podpora na přípravu a realizaci podporovaných opatření). Ta bude za dosavadních podmínek poskytována do 31. března 2010. „Jednám se zahraničními kupci o standardním nastavení

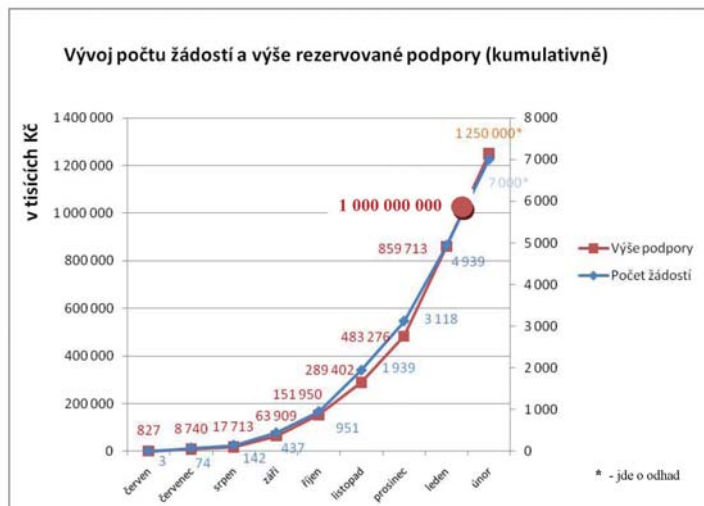
této formy podpory. Domnívám se, že jsme na dobré cestě zachovat finanční podporu projektových žádostí – byť s dílčími úpravami – i po 31. březnu,“ doplňuje ministr Dušík.

Celkově bylo k 15. únoru 2010 registrováno 6137 žádostí za více než jednu miliardu korun. Skutečné investice na realizovaná opatření již přesáhly metu dvou miliard korun. „Co jsme slibovali na začátku programu, to se nám daří plnit. Díky programu Zelená úsporám snižujeme výrazně spotřebu energie a šetříme tak peněženky domácností, ale zároveň tvoříme pracovní místa především ve stavebnictví,“ shrnuje ministr Jan Dušík.

Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP, upraveno (red)

▲ **Náměstek ministra Aleš Kuták.**

▲ **Graf: Vývoj počtu žádostí**

	Žádost podána	Registrace žádosti	Podpořená opatření	Místo/kdo žádost přijal	Výše dotace
start ZU		22.4.09			
1. žádost	13.5.09	17.6.09	kotel na biomasu	Chrástany/KP ČB	50 000
250 mil.	18.11.09	23.11.09	solární kolektory - voda	Litomyšl/ČS	55 000
500 mil.	21.12.09	5.1.10	tep. čerpadlo do novost.	Příbram/KB	75 000
750 mil.	7.1.10	22.1.10	celk. zateplení - panel.BD	Praha/OGIS	22,4 mil.
1. mld.	8.2.10	11.2.10	celkové zateplení RD	Šumersko/ČSOB	288 200

▲ **Mezníky programu Zelená úsporám**

Zdroj: SFŽP

	rodinné domy	panelové BD	nepanelové BD
počet projektů	5 927	64	146
výše dotace	676 448 003 Kč	214 271 592 Kč	137 742 955 Kč
celková investice	1 582 015 531 Kč	488 234 899 Kč	266 018 463 Kč
průměrná podpora	42,8 %	43,9 %	51,8 %
největší projekt	770 000 Kč	28,9 mil. Kč	5,8 mil. Kč

▲ **Aktuální stav programu Zelená úsporám k půli února**

Zdroj: SFŽP

ZELENÁ ÚSPORÁM ZAJÍMÁ SLOVENSKO

V Praze proběhlo 9. února 2010 oficiální setkání ministrů životního prostředí České a Slovenské republiky. Ministr Jan Dusík informoval svůj slovenský protějšek, ministra životního prostředí Jozefa Medveda, o zkušenostech MŽP s prodejem emisních kreditů (volných jednotek AAU) a o jejich využití v programu Zelená úsporám. Součástí návštěvy slovenského ministra bylo setkání s odborníky na Státním fondu životního prostředí ČR, kde slovenská delegace získala konkrétní informace z uvádění dotačního programu Zelená úsporám do praxe.

Zdroj: MŽP, foto archiv MŽP

▲ Ministr životního prostředí České republiky Jan Dusík a ministr životního prostředí Slovenské republiky Jozef Medved' při setkání v Praze.

Prostředky na obnovu území postiženého povodněmi

Ministerstvo životního prostředí vydalo 12. února 2010 v rámci národního programu Revitalizace říčních systémů Pravidla pro poskytování finančních prostředků na obnovu území postiženého povodní v roce 2009 a na budování preventivních opatření v těchto územích.

Investiční a neinvestiční finanční prostředky budou poskytnuty na tato opatření:

1. Obnova přirozených funkcí vodních toků a přírodě blízkých protipovodňových opatření (T)
2. Obnova biodiverzity (U)
3. Obnova ČOV a kanalizací poškozených bleskovými povodněmi 2009 (W)
4. Obnova ekologické stability a retenční schopnosti krajiny (X)
5. Odstranění následků kontaminace půdy (Y)
6. Stabilizace a geologický průzkum sesuvů a skalního řícení (Z)

Finanční prostředky MŽP uvolní z rozpočtové kapitoly a budou poskytnuty ve výši až 100 % nákladů na obnovu u opatření T, U, W, X a Z, u opatření Z pak do výše 90 % prokazatelných nákladů na stabilizaci sesuvu, na průzkum a monitoring.

U opatření T, U, X, Y může být žadatelem kraj, obec, sdružení obcí, státní příspěvková organizace, organizační složka státu, fyzická a právnická osoba, která uplatňuje žádost o finanční prostředky na opatření a obnovu území postiženého povodní v roce 2009. Žájemci mohou podat žádost od 1. 3. do 30. 9. 2010.

U opatření W může požádat obec nebo právnická osoba vlastníci majetek ČOV v obci, která je uvedena v sezna-

mu obcí, poškozených povodněmi v roce 2009. Žájemci mohou podat žádost od 1. 3. do 30. 9. 2010.

U opatření Z může žádat obec, kraj a Česká geologická služba. Žájemci mohou žádost předkládat do 15. 10. 2010.

Na internetových stránkách MŽP na-

jdete přesné znění Směrnice č. 2/2010 se základními kritérii pro posuzování žádostí a s postupem při předkládání žádostí, dále pak všechny potřebné formuláře.

Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP

Česká republika má dlouhou tradici péče o vodu

Ing. Václav Dvořák, Ph.D., ředitel odboru ochrany vod MŽP

Můžete se, prosím, čtenářům ve stručnosti představit?

Celý svůj profesní život se věnuji otázkám vod, zejména ochraně vod, hydrologii nebo životnímu prostředí. Po vystudování Stavební fakulty ČVUT, oboru vodní stavby a vodní hospodářství, jsem nastoupil do prvního zaměstnání v Českém hydrometeorologickém ústavu jako hydrolog a po určitých letech strávených v tomto zaměstnání jsem se v roce 1988 stal pracovníkem sekretariátu Světové meteorologické organizace v Ženevě, v odboru hydrologie a vodních zdrojů. To byla velmi zajímavá práce, protože Světová meteorologická organizace je součástí OSN a šlo zde skutečně o celosvětovou spolupráci. Můj kontrakt tam byl pětiletý. Vrátil jsem se pak zpátky do ČHMÚ a později se mi naskytla možnost pracovat ve Výzkumném ústavu vodohospodářském, kam jsem nastoupil jako náměstek pro odbornou činnost. Přivedlo mě to k rozšíření mého profesního záběru, neboť vedle obecných otázek ochrany vod jsem se podílel také na zajišťování podpory státní správy, protože VÚV spolupracuje na mnoha projektech nebo úkolech a problematikách spojených s výkonem státní správy, i když výzkumná část tam hraje velkou roli. Strávil jsem tam asi pět let a potom jsem nastoupil na Ministerstvo životního prostředí, do odboru ochrany vod. Tehdy ale byla mou hlavní náplní příprava na vstup do Evropské unie. Znamenalo to připravovat zavedení evropských směrnic, které jsme měli za úkol převzít, transponovat je a implementovat v České republice. V této souvislosti se pak pro mě naskytla ještě další možnost rozšířit mou působnost, a to na našem Stálém zastoupení při Evropské unii v Bruselu. Strávil jsem tam také pět let, včetně posledního, nejzajímavějšího roku během našeho předsednictví. Moje práce souvisela s činností pracovní skupiny pro životní prostředí v Radě EU, kde se projednávají návrhy evropských předpisů, směrnic a nařízení v oblasti životního prostředí před tím, než je společně Rada a Evropský parlament přijmou. Jedná se

skutečně o spolupráci mezi Radou a Evropským parlamentem. Je to poslední krok před tím, než je některý z předpisů definitivně přijat, začne platit pro členské státy a je implementován. Poté, co mi také tento pětiletý kontrakt skončil, jsem nastoupil zpátky do odboru ochrany vod, který nyní vedu.

Pracoval jste pro globální organizaci, pro EU, máte tedy široký rozhled v oboru. Co hlavního jste si z této práce odnesl?

Poznatků je řada a týkají se odborné a věcné podstaty. Nicméně bych uvedl obecný postřeh, že i v ostatních zemích mají své problémy dané historickým vývojem, kontextem zahraničních vazeb, sousedy. Jsou to problémy, které souvisí třeba s geografickou polohou, politickými souvislostmi atp. Někdy se totiž zdá, že Česká republika má nějaké výjimečné problémy. Jsou tu samozřejmě problémy charakteristické pro Českou republiku, ale jsme na tom velmi podobně nebo srovnatelně s ostatními, ať už členskými státy nebo státy vně Evropské unie. V něčem má každý nedostatky, ale jsou i oblasti, kde může vynikat. Platí to i v rámci globálního. Ovšem například africký nebo asijský kontinent se díky své geografické poloze střetává s úplně jinou kategorií problémů, jako jsou mimořádná sucha, mimořádné povodně nebo v našem měřítku zcela extrémní povodně. Když u nás máme extrémní povodeň, v porovnání s Bangladéšem je to přece jen mírnější měřítko, ačkoli může být samozřejmě i u nás povodeň katastrofální. Chci zdůraznit, že bychom se

Foto Eva Veverková

měli věnovat řešení svých vlastních problémů ve svém vlastním zájmu a zároveň využívat zkušenosti odjinud.

V čem Česká republika vyniká?

Z hlediska vodního hospodářství je tady opravdu dlouhá tradice péče o vodu. O jejím hlavním směřování si můžeme samozřejmě myslet cokoli, protože vždycky bylo podmíněno i politickými vlivy – to je důležité vzít v úvahu. Ale na druhou stranu například snahy o zajištění přijatelné kvality vod a v poslední době i snahy zajistit dobrý ekologický stav vod, jsou záležitosti, se kterými se snažíme vyrovnat. Samozřejmě je mnoho věcí, které můžeme a nepochybně také musíme zlepšit. Ale řekl bych, že hlavní směřování, i když s různou motivací, péče o vodu nebo vodní bohatství má u nás tradici, kterou je třeba ocenit.

Můžeme něco nabídnout světu, vyvážíme svoje znalosti v oboru?

Netroufnu si to říct takhle jednoznačně – jak jsem říkal, každý má svůj typ problémů. My nejsme úplně seznámeni s ex-

trémními podmínkami v Africe nebo Asii. Ale naše zkušenost třeba s technologiemi čištění by nesporně mohly být předmětem zájmu v zahraničí; míra spolupráce je samozřejmě věcí soutěže mezi jednotlivými státy či průmyslovými sektory.

Obečným cílem státní politiky v oblasti vod, která je v kompetenci Ministerstva životního prostředí, je vytvořit podmínky pro udržitelné hospodaření s vodním bohatstvím České republiky. Jak byste to přiblížil občanovi – neodborníkovi?

Co vlastně míníme pod pojmem udržitelnost – jde o stav, kdy jsou přiměřeným způsobem zajištěna všechna různá užívání vodního bohatství. A samozřejmě bychom si měli být vědomi, že ta užívání jsou často ve vzájemném rozporu.

Můžete říct příklad?

Zřejmý příklad je na jedné straně průmysl, jehož aktivity vedou ke znečištění vod, a tak je v konfliktu například se zásobováním pitnou vodou. Také zemědělství, které může používat vodu k zavlažování, má velké požadavky na její objem, což může být opět v rozporu se zásobováním a množstvím vody, které je k dispozici zejména v suchých obdobích. Jeden důležitý aspekt se ovšem začíná objevovat v posledních obdobích, a to je úloha vody v krajině nebo obecněji úloha vody v přírodním prostředí. Asi všichni toužíme mít kam jít do přírody – a voda je nedílnou součástí přírodního prostředí. To je v podstatě další užívání, které by mělo být sladěno i s ostatními typy užívání. Nalezení rovnováhy je právě ta snaha, o které se zmiňujeme jako o podmínkách pro udržitelné hospodaření s vodním bohatstvím. Čili jde o to vyrovnat nároky jednotlivých typů užívání mezi sebou a zároveň ve vztahu k přírodním zdrojům tak, aby byly ve vzájemné rovnováze, a tedy udržitelné i do budoucna.

Jak se to dělá?

Vyžaduje to co nejuplněnější znalost efektů a dopadů jednotlivých typů užívání – jaký efekt, případně nepříznivý či negativní toho kterého typu užívání je a jak se projeví. A pokud se projevuje nepříznivým způsobem, je potřeba na tento typ užívání klást omezující podmínky. Celkově jde o nalezení takových omezujících podmí-

nek, které by při současném umožnění vlastního využití stále ještě nevedly k tomu, že jiný typ užívání se eliminuje nebo ztratí možnost se uplatnit.

Určitě musíte spolupracovat s dalšími resorty. Se kterými nejvíc?

Hlavním je resort zemědělství. Je to dáno zákonnými předpisy, především vodním zákonem, kde je stanovena řada oblastí, ve kterých jsou kompetence ústředních vodoprávních úřadů rozděleny a specifikovány. Kdybych to měl rozlišit na nejhrubší úrovni, Ministerstvu životního prostředí by patřila především část týkající se obecné ochrany vod, včetně zjišťování a hodnocení stavu vod ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství, a do působnosti Ministerstva zemědělství by spadala zejména správa povodí, ale i další oblasti, které nespádají do působnosti Ministerstva životního prostředí, jako například čištění a odvádění odpadních vod a zásobování pitnou vodou. Nicméně spolupráce obou resortů je v mnoha oblastech úzce propojena.

Jste se spoluprací mezi oběma resorty spokojen? Je mezi nimi v současnosti dobrá komunikace?

Myslím, že je účelná a že se oba resorty snaží spolupracovat. Jsou určité oblasti, ve kterých je spolupráce dokonce předurčena společnými úkoly. Jedním z hlavních je plánování v oblasti vod. Zabrousím teď do legislativy: Nejkomplexnější evropská směrnice v oblasti vody je rámcová směrnice pro vodní politiku, která byla transponována do vodního zákona. Podle této transpozice je jednou z povinností České republiky připravovat plány oblastí povodí, které směřují k zajištění ochrany a na dosažení či udržení dobrého stavu vodních útvarů – to je terminologie z této rámcové směrnice – obecně bychom mohli říct vod. A to je oblast, která propojuje mnoho zájmů i mnoho dílčích úkolů, od zjišťování stavu vod přes přípravu plánů až po realizaci příslušných opatření, která by měla vést právě ke zlepšení stavu vod. Dobrý stav vod můžeme charakterizovat jeho dílčími složka-

mi: dobrý hydromorfologický stav, chemický stav, biologický nebo ekologický stav, dobrý kvantitativní stav, ať už povrchových nebo podzemních vod. Existuje tedy řada složek, pro které je potřeba zajistit, aby byly v uspokojivém stavu. Souhrnný nástroj, který se k tomu používá, je právě plánování v oblasti vod a plánování je jednou z těch činností, u kterých je spolupráce mezi resorty zcela klíčová.

Ministerstvo zemědělství není jediné, se kterým spolupracujeme jako resort. Existují také oblasti spojené s Ministerstvem zdravotnictví. Jde například o kvalitu koupacích vod. A nezapomeňme také na Ministerstvo zahraničních věcí a vůbec mezinárodní spolupráci, včetně Evropské unie, která je vedena prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí.

Odbor ochrany vod na Ministerstvu životního prostředí, který řídíte, má čtyři oddělení: ochrany vod, mezinárodní spolupráce v ochraně vod, monitoringu a plánování a oddělení ochrany před povodněmi. Můžete stručně charakterizovat jejich náplň práce?

Trochu to vyplývá z názvů. Oddělení ochrany vod se stará právě o hlavní aspekty, které má na starosti resort v oblasti ochrany vod, tedy stanovování podmínek pro vypouštění odpadních vod, sledování znečištění odpadních vod, ochranu přirozené akumulace vodních zdrojů a věci, které jsou zaměřené obec-

ně na ochranu vodního bohatství. Oddělení mezinárodní spolupráce v ochraně vod se týká záležitostí, které má resort na starosti z hlediska vazeb k sousedním státům, což jsou jednak hraniční vody (existují bilaterální smlouvy s našimi sousedy o spolupráci na hraničních vodách) a pak spolupráce v rámci tří mezinárodních komisí – pro ochranu Labe, Odry a Dunaje. Ale existují ještě smlouvy obecnější, které byly přijaty v rámci OSN, a to Úmluva o ochraně a využívání hraničních toků a mezinárodních jezer, ale například také Protokol o vodě a zdraví sjednaný k této úmluvě. A ještě bych zdůraznil spolupráci v rámci Evropské unie. Některé záležitosti přesahují činnost jednoho jediného oddělení, jako je třeba právě spolupráce v rámci EU. Dělení činností mezi odděleními nemůže být úplně vyhraněné. Dále máme oddělení monitoringu a plánování – o tom už jsem se zmínil z hlediska přípravy plánů oblastí povodí, kde spolupracujeme úzce právě s Ministerstvem zemědělství. Toto oddělení připravuje také programy monitoringu a zajišťuje činnosti, které s monitoringem souvisejí z metodologického hlediska. V metodologické oblasti spolupracujeme s Výzkumným ústavem vodohospodářským, avšak vlastní sledování zůstává v kompetenci specializovaných institucí, jako je Český hydrometeorologický ústav v rámci resortu Ministerstva životního prostředí, to je jeden z našich nejdůležitějších partnerů v oblasti monitoringu, a na druhé straně u Ministerstva zemědělství je to pět podniků povodí.

Oddělení ochrany před povodněmi je asi nejviditelnější pro veřejnost.

Jak název napovídá, oddělení se zabývá povodňovou ochranou, zejména v oblasti informační a metodické, například v přípravě a schvalování povodňových plánů. Spolupracuje na přípravě a rozvoji povodňového hlášeného systému a na obecných úkolech metodického řízení v oblasti povodňové ochrany. Jedna z hlavních záležitostí je zajištění činnosti povodňové služby ministerstva jako ústředního povodňového orgánu, zpra-

cování a aktualizace Povodňového plánu České republiky a věci, které s tím souvisí. Významnou roli hraje v těchto otázkách činnost ČHMÚ i resort Ministerstva zemědělství prostřednictvím správců povodí, kde existuje celá řada dalších nástrojů zajišťujících ochranu před povodněmi.

Když se svolává krizový štáb, všichni spolupracují dohromady?

Při povodňové situaci svolává podle naléhavosti a podle potřeby centrální koordinace Ministerstvo životního prostředí Ústřední povodňovou komisi nebo její štáb, kde jsou zapojeni zástupci všech dotčených ústředních orgánů. Jejich podíl spolupráce je stanoven povodňovým plánem. Pokud je vyhlášen krizový stav na centrální úrovni, svolává Ministerstvo vnitra Ústřední krizový štáb, kde jsou členy také zástupci jednotlivých resortů.

V rámci ministerstva je pak svolán jeho krizový štáb a v rámci jeho činnosti jsou koordinovány aktivity resortu v jednotlivých oblastech životního prostředí (voda, odpady, ovzduší, sesuvy apod.). Spolupráci je nutné ještě rozdělit na činnost v průběhu vlastní mimořádné povodňové situace a poté, kdy se činnost zaměřuje na nápravu a odstraňování povodňových škod.

Očekáváte po této zimě plné sněhu povodně na jaře?

To je otázka spíš na Český hydrometeorologický ústav, ten se zabývá předpověďmi. Z hlediska dlouhodobého je obtížné situaci předpovídat, ale krátkodobě se předpovědi zlepšují, ať už se to týká počasí nebo eventuálního nebezpečí povodní. Letos může nastat několik variant. Ve sně-

hové pokrývce je v tomto okamžiku skutečně velký objem vody. Bude záležet na tom, jestli dojde k náhlému tání, nebo sníh bude odtávat postupně – tím by se snížilo riziko povodní. Zpřesňování předpovědí je věcí meteorologů a hydrologů.

Jsou v ochraně před povodněmi u nás v poslední době nějaké důležité novinky? Myslím, že se hovoří právě o zpřesnění předpovědí.

Máte asi na mysli instalaci nového superpočítače v ČHMÚ. Jde o zpřesnění meteorologické předpovědi, to bylo hlavním cílem instalace tohoto nového systému. Umožňuje poskytovat meteorologickou předpověď v podrobnějším rozlišení, což znamená, že i ty výstupy, které se potom využívají pro hydrologické předpovědi, mohou být přesnější nebo lépe využitelné.

Časově i místně?

Ano, předpokládá se to. Ale samozřejmě ani zlepšení tohoto systému neznamena, že bude stoprocentní. Jde o významný krok, významné zlepšení, a teprve praxe ukáže, do jaké míry se předpoklady naplní a předpověď selepší. Musím zdůraznit, že předpověď z hlediska povodní má právě zmíněné dvě složky. Na jedné straně je to meteorologická předpověď, což je vnos meteorologických prvků, typicky jde o srážky. A na druhé straně to je hydrologická část, kte-

rá použije informace o srážkách do odhadů, kde a jakým způsobem může povodeň postupovat.

Jak jsme na tom v současné době v České republice s čištěním odpadních vod?

Čištění odpadních vod je dlouhodobě v centru pozornosti. Myslím si, že obecně jsme na tom v porovnání s ostatními zeměmi srovnatelně. Na druhé straně zůstává faktem, že ke splnění některých závazků vyplývajících z evropské legislativy bylo přijato přechodné období pro implementaci směrnice o čištění městských odpadních vod, v rámci které je potřeba splnit některé závazky na čištění a sběrné systémy odpadních vod v aglomeracích o velikosti nad 2000 ekvivalentních obyva-

tel. Požadavky je potřeba zajistit do konce letošního roku. To vedlo k přijetí dlouhodobého programu, už od vstupu do Evropské unie, který se nyní postupně realizuje a měl by zajistit, abychom v rámci přechodného období splnili všechny podmínky pro implementaci směrnice. Tím ale naše úloha nekončí. Pokud vezmeme v úvahu, že dosažení dobrého stavu vod podle ostatních směrnic, zejména rámcové směrnice pro vodní politiku, může vyžadovat i další opatření, znamená to, že intenzifikace čistíren a rozšiřování sběrných systémů v aglomeracích všech kategorií může být účelné i po splnění požadavků přechodného období.

Pojímá se ochrana před povodněmi postupně více jako inteligentní spolupráce člověka s přírodou než pouze jako boj betonu s vodou?

Určitě, snažíme se o to. Jedním z inteligentních typů spolupráce je i snaha být včas varován a včas informován. To je právě věc předpovědní služby, a proto stojí za to mít opravdu dostatek včasných informací a včasných varování, aby na eventuální nebezpečí byli obyvatelé připraveni. To je jeden ze spíš neextenzivních, intenzivních způsobů chápání a vnímání problému. Druhý typ ochrany samozřejmě spočívá v tom snažit se ochránit určité území tak, aby se tam povodeň neprojevila nebo byla neškodně odvedena, což je ochrana hrázemi nebo nádržemi, ale její dosah a možnosti jsou samozřejmě také omezeny. A proto postupně vzniká tendence vyrovnávat se s povodněmi i pomocí jiných opatření, ať už jsou to předpovědi a včasné varování, nebo na druhé straně tzv. přírodně blízká opatření, což je vytvoření určitého prostoru v krajině, kde by povodeň mohla být neškodně zadržena či odvedena. To je možné v některých případech a za určitých podmínek. Někde je to naopak obtížné a tam musí nastoupit běžná ochrana před povodněmi pomocí hrází a akumulace povodňových průtoků. Pokud se ale vhodně zkombinují tyto dva přístupy, lze v některých oblastech začít prosazovat i opatření jiného typu než jenom akumulace čistě technickými opatřeními.

Zdroj: www.unwater.org

▲ **Světový den vody vyhlásila Organizace spojených národů poprvé v roce 1993, a to na 22. březen. Svátek vody je spojen s akcemi, které upozorňují na význam této tekutiny a nutnost udržitelného hospodaření se zdroji sladké vody. Každoročně se Světový den vody zaměřuje na jiné téma, letos je to: Čistá voda pro zdravý svět.**

Máte ze své zkušenosti dojem, nebo dokonce znalost, že vývoj směřuje tímto směrem?

Určitě, protože existují projekty, které se právě touto otázkou zabývají. Jeden z nich je projekt, který má být financován z fondů Evropské unie a který se právě zabývá problematikou ochrany před povodněmi s využitím přírodně blízkých opatření.

Jakou roli hrají mezinárodní úmluvy o spolupráci v povodí velkých evropských řek – Labe, Odry, Dunaje?

Spolupráce v rámci států, které sdílejí společné povodí, je nepochybně důležitá. My se geograficky nenacházíme v poloze, kdy bychom byli výrazně závislí na sousedních státech, neboť naše území se nachází na rozvodí tří velkých evropských řek, Labe, Odry a Dunaje. Ale jistě vnímáme, že případné negativní vlivy, které mohou jednotlivé státy a jejich průmysl nebo jiné užívání vod mít, mohou ovlivnit níže položené státy na dolních

částech povodí. Z tohoto hlediska má mezinárodní spolupráce velký význam právě proto, aby bylo dosaženo přiměřené ochrany. Rámcová směrnice přímo předepisuje mezinárodní spolupráci v rámci úmoří. Má velký význam ve společném pohledu na povodí jako celek. Mezinárodní úmluvy k tomu směřují, je to jejich cílem, a dokonce se přístup z těchto úmluv prohlubuje i v dalších legislativních předpisech, což je například rámcová směrnice pro vodní politiku.

Takové mezinárodní úmluvy vlastně bezprostředně ovlivňují životy lidí v zemích, kam odtéká voda z jiného státu.

Vzpomeňme si například na velké povodně v roce 1997. Povodně, které vznikají na území jednoho státu, mohou mít devastující účinky na území státu níže položeného, takže spolupráce v tomto ohledu je nezbytná. Ale to se týká například i havarijního znečištění. Když v jednom státě vznikne nějaká havárie, která se šíří tokem, může samozřejmě negativně ovlivnit sousedy. Spolupráce ve smyslu varování nebo předcházení haváriím je velmi důležitá.

Celospolečenská vážnost ČHMÚ, příspěvkové organizace spadající pod resort životního prostředí, v posledních letech, zejména od povodní 1997 a 2002 a také po orkánu Kyrill v roce 2007, stoupá. Bezpochyby je důvodem i dobrá odbornost, technické možnosti a široká mezinárodní spolupráce a dobrá medializace. Jak práci českých meteorologů hodnotíte vy?

Rozšířil bych to i na hydrometeorology nebo hydrology, protože z našeho hlediska jde skutečně o spolupráci, vzhledem k tomu, že naši starostí je třeba právě předpověď povodní. Pokládám ji za dobrou. I v rámci krizových opatření a krizových štábů se mnoho opatření a rozhodnutí opírá právě o vstupy a informace, které pocházejí z ČHMÚ a které jsou velmi cenné. Český hydrometeorologický ústav má ještě

na starosti obecný monitoring vody, ať už z hlediska jakosti nebo z hlediska množství, což má význam pro plánování a užívání vod a pro další záležitosti, které se mohou opírat o znalosti týkající se jakosti a množství vody. Také nesmíme zapomenout, že je potřeba sledovat kvalitu a kvantitu podzemní vody. I to je jeden z prvků monitoringu, který má na starosti ČHMÚ.

Pokud se ohlédnete o deset, dvacet nebo třicet let nazpátek, jaké nastaly změny v přístupu k vodě – v globálním měřítku a v České republice?

Řekl bych, že nejhlavnější změna spočívá v tom, že voda, na kterou se dříve pohlíželo možná jenom jako na zdroj, který je prostě k dispozici, se stává postupně více a více předmětem ochrany, ať už z hlediska množství, nebo z hlediska kvality, ale v posledních letech i z hlediska ekologického potenciálu. To je asi nejvýznamnější posun ve vnímání vody. I dříve si společ-

nost uvědomovala, že bez vody není života, jak se často uvádí, ale pokud je k dispozici dostatek vodních zdrojů, ostatní aspekty se poněkud přehlíží právě proto, že nevzniká problém například se zásobováním. Ale postupně, jak se zvyšuje tlak na využívání přírodních zdrojů, se zjišťuje, že začíná být důležité starat se o vodu komplexně, ze všech možných úhlů pohledu. K tomu dochází postupem času.

Co vám osobně z odborného hlediska teď dělá starost?

Je to samozřejmě ten aspekt, o kterém jsme už mluvili – zajištění udržitelného užívání vody nebo způsob, jak jej zajistit, jak k němu opravdu dospět. Starost, která s tím je spojená, spočívá trochu i v nepochopení rozměru problému, se kterým máme co do činění. Ne všechny zájmové skupiny si uvědomují, že voda, která nás spojuje, má i jiné typy užívání než je předmět zájmu určité skupiny. Pokrok, který by byl žádoucí, spočívá právě ve vzájemném pochopení. Zatím to

pochopení není vždycky zřejmé. Většinou se zájmové skupiny snaží hájit svůj úzce vymezený zájem, aniž by vnímaly, že existuje celá řada dalších zájmů. To je opravdu obtížně překonatelné bez vzájemné spolupráce. Ne vždy je možné či vhodné rozhodnout na úkor někoho, někdy to opravdu dobré řešení spočívá právě ve spolupráci partnerů.

A co vám dělá radost?

Když srovnáme například statistiky o vývoji znečištění, musíme konstatovat, že postupem času skutečně dochází ke značnému zlepšení ve stavu vod. Ne že bychom neměli potenciál k dalšímu zlepšování z jiných pohledů, než jen z pohledu chemického stavu. Pokud bychom vzali v úvahu třeba biologický nebo hydromorfologický stav, jsou to další směry, ve kterých bychom mohli a měli působit. Ale v rámci čistoty vod nepochybně došlo oproti minulosti ke značnému zlepšení, což mi samozřejmě dělá radost.

Ptala se Hana Kolářová, 12. 2. 2010

Rostlina a živočich měsíce

Mezinárodní rok biodiverzity – „Pro pestrou přírodu, pro budoucnost“

Biodiverzita, tj. rozmanitost jednotlivých druhů rostlin a živočichů a jejich vazby na okolní prostředí, jsou základními principy, podle kterých příroda funguje již odpradávná. Tímto způsobem zajišťuje nezbytné funkce pro existenci života na Zemi, jako je například produkce kyslíku, čištění vody a vzduchu, regulace klimatu, zmírnění rizika povodní, produkce potravin a surovin pro průmysl atd. Člověk je na těchto službách přímo závislý a nemůže je nahradit moderními technologie-

mi. Ztráta rozmanitosti přírody tak znamená jen ochuzení současných a budoucích generací o cenné přírodní bo-

hatství, ale škoda vzniká také ve smyslu ekonomickém, sociálním a kulturním. Rok 2010 je Mezinárodním rokem bi-

ologické rozmanitosti a lidé v mnoha zemích světa využívají této příležitosti a pomáhají zlepšit stav životního prostředí přímo v oblasti, kde žijí. Zapojit se do aktivit souvisejících s Mezinárodním rokem biodiverzity můžete i vy.

Pro konkretizaci a přiblížení tématu ochrany biologické rozmanitosti a cílů Roku biodiverzity je pro každý měsíc vybrán jeden živočišný a rostlinný druh, vázaný na určitý biotop. Druhy pro měsíc únor – rašeliníky a střevlík Ménétríésův – jsou vázané na rašeliníště.

Rašeliníky (*Sphagnum* sp.)

Skupina mechorostů česky nazývaná „rašeliníky“ obsahuje pouze jediný rod *Sphagnum* (česky rašeliník). Jak jejich jméno napovídá, tvoří dominantní složku na rašeliníštích, ale můžeme se s nimi setkat i ve vlhkých lesích, na březích potůčků, na bázi kapavých skal atd.

Stručný popis druhu

Rašeliníky jsou obvykle statnější mechy

(většinou přes 10 cm), které rostou ve velkém počtu natěsnány vedle sebe, a na zemi tak vytvářejí charakteristické vodou nasáklé polštáře. Mnohé rašeliníky mají zelenou barvu, některé druhy jsou však zbarveny i do krásných purpurových či fialových odstínů nebo mohou být zcela hnědé. Různě zbarvené koberce rašeliníků najdeme často na vrchovištích, kde např. červeně a hnědě zbarvené druhy tvoří kopeč-

kovité bulvy a zeleně zbarvené druhy zarůstají prohlubně s vodou (šlenky).

Rašeliníky jsou pro své neobvyčejné vlastnosti klíčovým organismem na rašeliníšti. Jejich lodyhy mají neukončený růst (tj. na spodní straně postupně odumírají a na vrcholu neustále přirůstají). Odumřelé části rašeliníků se spolu s dalšími mokřadními rostlinami stlačují a postupně se stávají součástí vrstev rašeliny. Na povrchu raše-

liniště však hlavičky rašeliníků přirůstají dál a rašeliníště tak nabývá na objemu.

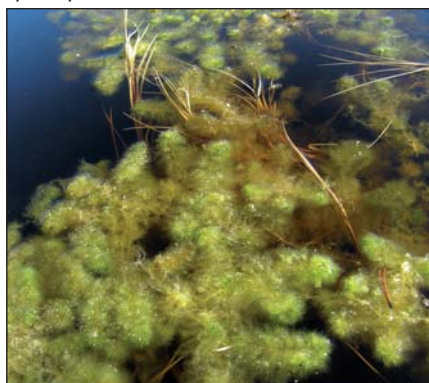
Rašeliníky mají ovšem řadu dalších pozoruhodných vlastností, díky kterým jsou tak úspěšné v zamokřeném kyselém prostředí. Předně dokáží nasát obrovské množství vody, ze které pak důmyslnými mechanismy dokáží vytěžit byť i minimální množství obsažených živin. Děje se tak výměnou za vodíkové ionty a rašeliníky tím dokonce aktivně zvyšují kyselost prostředí, ve kterém žijí. Voda je v rostlince zadržována pomocí prázdných buněk zvaných hyalocysty, ve velkém se však udržuje také v prostorách mezi rostlinkami rašeliníkového koberce. Schopnost nasát spousty vody a účinně získat živiny v ní obsažené je důležitou vlastností, díky které se rašeliníkům dobře daří právě v živinami chudém prostředí.

Rostlinky rašeliníků se navíc díky specifickému složení buněčných stěn velmi špatně rozkládají, a tak významně přispívají k tvorbě a hromadění rašeliny, která není ničím jiným než špatně rozloženou a stlačenou organickou hmotou z odumřelých rostlin.

Kolik máme rašeliníků

Rašeliníky jsou kosmopolitní druhy, to znamená, že jsou rozšířeny po celém světě. Celkový počet druhů se počítá ve střízlivých odhadech na 130 – 140. V Evropě se uvádí

Sp. cuspid. Foto Eva Mikulášková

VÍTE, ŽE...

... díky speciálním buňkám (zvaným hyalocysty) mohou rašeliníky absorbovat 15x až 30x více vody, než je jejich hmotnost?

... vrstva rašeliny může dosahovat až několika metrů? Např. největší vrstva rašeliny v NPR Červené blato na Třebonsku dosahuje přes 7 m.

na 54 druhů, na našem území se vyskytuje 35 druhů. Druhy jako např. rašeliník širolistý (*Sphagnum platyphyllum*), rašeliník měkký (*S. molle*) a rašeliník příbuzný (*S. affine*) jsou v České republice ohrožené a vyskytují se pouze na několika málo lokalitách.

Klasifikace rašeliníšť

Rašeliníště mívají více podob a některá z nich mohou vypadat jako obyčejný pod-

máčený les nebo mokrá louka. Podle způsobu zásobování vodou dělíme rašeliníště na ombrotrofní vrchoviště, která získávají vodu hlavně z atmosférických srážek, a rašeliníště minerotrofní, která jsou kromě srážek syčená i vodou podzemní. Asi nejznámějším typem jsou právě vrchoviště, která mívají často vyklenutý tvar a jsou v krajině snadno rozpoznatelná. Minerotrofní rašeliníště naproti tomu zahrnují nejrozumnější ostřicová rašeliníště, rašelininné louky a slatiny a také rašelininné lesy.

Rašeliníště můžeme rozdělit také z chemického pohledu na kyselá (pH ~ 3,0 – 4,5), mírně kyselá (pH ~ 4,5 – 5,5), mírně bohatá (pH ~ 5,5 – 7,0) a velmi bohatá (pH ~ 7,0 – 8,5).

Rašeliníště jako celek se podle převládající složky v rašelině dělí také na vlastní rašeliníště (dominují rašeliníky) a slatiníště (dominují spíše ostřice a mechy čeledi *Amblystegiaceae* – tzv. hnědé mechy).

Jednotlivé druhy rašeliníků se liší svými nároky na prostředí, a proto se na různých typech rašeliníšť, ale i v různých částech jediného rašeliníště, setkáváme s různými druhy rašeliníků:

- Vrchoviště: zde převládají hlavně acidofilní rašeliníky, vyvýšené kopečky (bulty) tvoří např. *S. rubellum* (r. červený), *S. fuscum* (r. hnědý), *S. magellanicum* (r. prostřední) nebo *S. russowii* (r. statný), ve sníženinách s vo-

▲ *Sphagnum fuscum*. Foto Eva Mikulášková

▲ *Sphagnum russowii*. Foto Eva Mikulášková

▲ *Hamatocaulis*. Foto Milan Štěch

▲ *Sphagnum flexuosum*. Foto Eva Mikulášková

dou rostou zase hlavně *S. cuspidatum* (r. bodlavý) nebo *S. majus* (r. Dusénův)

- Kyselá ostřicová (přechodová) rašeliniště: zde nejčastěji převládají zelené rašeliničky jako r. krivolistý (*Sphagnum fallax*) a r. odchylný (*S. flexuosum*).
- Luční rašeliniště a slatiniště: pro ně jsou typické slabě acidofilní rašeliničky – *Sphagnum warnstorffii* (r. warntstorffův), *S. subnitens* (r. lesklý), *S. flexuosum* (r. odchylný), *S. obtusum* (r. tupolistý), *S. teres* (r. oblý); na těchto typech rašelinišť se může vyskytovat i srpnatka fermežová (*Hamatocaulis vernicosus*), která je Evropsky významným mechem podle přílohy II Směrnice o stanovištích – 92/43/ECC

Rašelina

Rašeliniště jsou ekosystémy, na nichž se vyprodukovaná rostlinná biomasa vlivem zamokření a nízkého pH velice pomalu rozkládá. V rašeliništi dochází ke hromadění rostlinné organické hmoty, jež se ve spodních vrstvách za nepřítomnosti vzduchu mění na rašelinu. Využití rašeliny je mnohonásobné, může být použita jako fosilní palivo, v zahradnictví či v lázních.

Bohužel těžba rašeliny nevratně poškozuje celý ekosystém rašelinišť.

Revitalizace rašelinišť

Rašeliniště jsou často poškozena intenzivním hospodařením (lesnickým či zemědělským) nebo přímou těžbou rašeliny. Zejména v minulosti byla rašeliniště odvodňována a vysušována za účelem kultivace nelesní půdy a zvýšení produkce dřeva v lesních porostech. V současnosti je ochrana rašelinišť věnována velká pozornost a mnohá dříve narušená rašeliniště jsou dnes revitalizována.

Cílem revitalizace rašelinišť je obnova podmínek blízkých původnímu nenarušenému stavu (zejména obnova hydrologických a trofických podmínek), obnova rašeliništních procesů a tím i zachování unikátní biodiverzity a ekologických funkcí těchto specifických mokřadů v krajině. Revitalizují se přitom nejen těžená, ale i např. odvodněná rašeliniště. Revitalizace rašelinišť mají význam i z hlediska celkového vodního režimu krajiny, neboť rašeliniště zadržují velké objemy vody i v obdobích sucha a podobně jako i jiné typy mokřadů podporují krátký cyklus vody v krajině.

Rozsáhlejší revitalizační projekty jsou prováděny např. na Šumavě, v Krkonoších, Krušných horách nebo na Třeboňsku.

V oblastech s výskytem bohatých lučních rašelinišť se také na řadě míst opětovně zavádějí některé tradiční formy hospodaření (např. ruční kosení) s cílem zachovat mimořádnou druhovou pestrost těchto biotopů i populace vzácných a ohrožených druhů.

Ochrana

Mnohá rašeliniště jsou součástí řady velkoplošných i maloplošných chráněných území. Nejlépe je zajištěna legislativní ochrana vrchovišť. Nejméně jsou naopak chráněna nelesní luční rašeliniště, z nichž mnohá nenávratně zmizela v důsledku intenzivního zemědělského hospodaření a změn ve využívání krajiny.

Velké rašelinné komplexy, jako jsou např. Šumavská rašeliniště, Třeboňská rašeliniště a Krkonošská rašeliniště, jsou navíc chráněny v rámci Ramsarské úmluvy. Je to smlouva, která byla uzavřena roku 1971 v íránském Ramsaru a slouží k ochraně mokřadů, které mají mezinárodní význam. Česká republika se k této smlouvě připojila roku 1993.

Střevlík Ménétríésův (*Carabus menetriesi pacholei*)

Tohoto brouka bylo kdysi možné vidět takřka na všech vhodných rašeliništích, zejména ve vyšších polohách. Nicméně stovky let trvající proces vysušování rašelinišť, který způsobila snaha získávat další zemědělskou půdu, a neustále stupňovaná těžba rašeliny, zmenšovaly území jeho výskytu.

Další pohromou byl nástup průmyslové revoluce, kdy se vypouštěním emisí začalo okyselovat životní prostředí a také na změny pH citlivá rašeliniště. Ve druhé polovině minulého století to ve svém důsledku vedlo k vymření většiny populací střevlíka z imisně exponovaných území naší republiky, tj. z oblasti Krkonoš a Krušných hor. Naproti tomu na Šumavě, která nebyla tolik postižena, je na řadě lokalit tento druh stále dosti hojný.

Výskyt druhu v minulosti a současnosti

Střevlík v dřívějších dobách obýval celou střední Evropu, ale při postupném oteplování se území jeho výskytu zmenšovalo a došlo k izolaci jednotlivých populací. V současné době je rozšířen hlavně v seve-

rovýchodní Evropě, kam ustoupil při oteplování v době mezileidové.

Carabus menetriesi menetriesi se vyskytuje v Bělorusku, ve střední a severní evropské oblasti Ruska, v Estonsku,

Foto Jorg Gerbert

VÍTE, ŽE...

... střevlík se umí účinně bránit i proti mnohem větším predátorům? V případě napadení je schopen na velkou vzdálenost vystříknout kyselinu a vyvrhnout své trávicí šťávy.

Finsku, Lotyšsku, Litvě, Polsku a Ukrajině. Vyskytuje se též v západní části Sibiře.

Náš středoevropský poddruh, *Carabus menetriesi pacholei*, se vyskytuje kromě České republiky také v Rakousku a Německu.

V rámci České republiky po dlouhodobém ústupu přežívá na posledních několika desítkách lokalit ve třech izolovaných oblastech. Jsou to populace v Krušných horách, na Šumavě (kde je nejhojnější) a v Novohradských horách.

Stručný popis druhu

Střevlík Ménétríésův je poměrně nenápadný druh střevlíka dosahující velikosti obvykle kolem dvou centimetrů. Je barevně variabilní, nejčastěji je bronzově hnědý, ovšem vyskytují se i zcela černé a výjimečně i zelenavé formy. Ojedinele lze najít i jedince, u kterých zbarvení přechází od bronzové do černé barvy (střed krovek je černý a okraje bronzové).

Střevlík Ménétríésův je snadno zaměnitelný i s dalšími druhy střevlíků, často s těmi nejběžnějšími, proto je třeba jeho ur-

čení potvrdit odborníky. Jedním z hlavních znaků, které ho odlišují od ostatních druhů, jsou nápadně krátká tykadla. Krovky má klenutější a kratší, žebra i řetízky výraznější než podobný střevlík zrnitý (*Carabus granulatus*). Živí se menšími bezobratlými živočichy, zvláště pavouky, slimáky a hmyzími larvami.

Biotopové nároky druhu

Carabus menetriesi je druh vázaný na rašeliniště. Jde také o jediný velký druh střevlíka, který se podmínkám rašelinišť dokázal plně přizpůsobit a na obývaných lokalitách bývá vrcholovým hmyzím predátorem.

Preferuje nezastíněné části biotopu s vysokou vlhkostí, především rašeliniš-

tě bez vysokokmenného porostu a bez vyššího porostu klečové borovice blatky. Nejhojněji se tedy vyskytuje v jádrových zónách rašeliniště s dominantním rašelínkem (*Sphagnum recurvum*, *Sphagnum magellanicum*).

Jeho existence ale není striktně vázaná na jádrové zóny rašeliniště, poměrně početně se vyskytuje i na vlhkých nesečených loukách s převahou trav v okolí rašeliniště. Zásadně se vyhýbá životu v lesích, ať už kvůli velkému zastínění, nižší vlhkosti či konkurenci dalších druhů velkých střevlíků.

Ohrožení a ochrana

Carabus menetriesi pacholei je zařazen mezi kriticky ohrožené druhy, je chráněn Směrnicí Rady 92/43/EHS – příloha II,

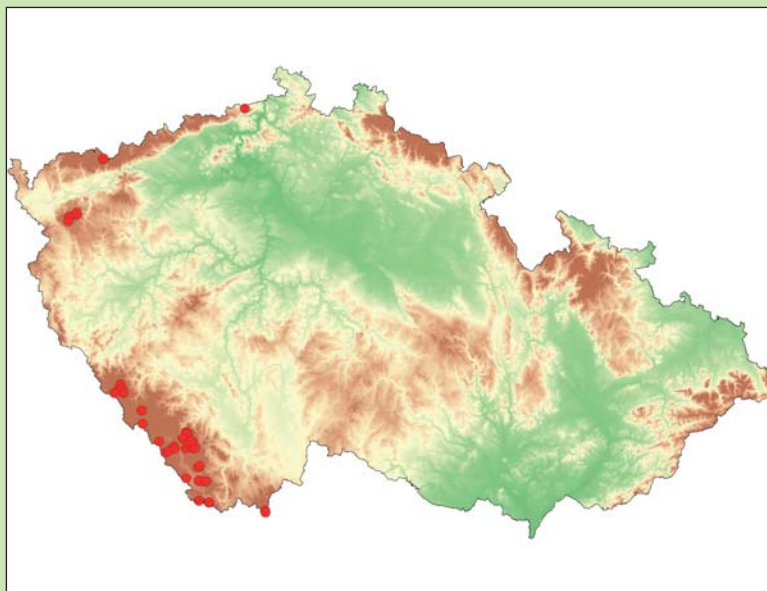
jako prioritní druh, což svědčí o jeho značném ohrožení. Imisní zatížení není díky odsíření elektráren a úbytku těžkého průmyslu již natolik zásadní, nicméně většina postižených lokalit je v takovém stavu, že návrat tohoto druhu zatím není možný.

Hlavním problémem je dnes omezená plocha většiny osídlených lokalit, kvůli níž jsou populace ohroženy lokálním vyhynutím, bez možnosti znovuosídlení. Negativním faktorem je také přerušení přirozeného cyklu vzniku a zániku rašelinišť, mnohá dnešní rašeliniště pomalu zarůstají a tím se stále zmenšuje vhodný prostor pro tento druh. Ochrana tohoto druhu spočívá především v ochraně jeho přirozeného prostředí – rašeliniště.

Zdroj: MŽP, Informační list č. 2/2010

▲ Střevlík Ménétríésův. Foto Radek Hejda

▲ Výskyt druhu

▲ Mrtvý luh. Foto Radek Hejda

▲ Biotop. Boží dar. Foto Jan Farkač

Bonnská úmluva

Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů.

Co je Bonnská úmluva?

Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (*Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals*) patří již 41 let (byla přijata 23. června 1979 v Bonnu) mezi nejvýznamnější nástroje mezinárodní ochrany biodiverzity. Svým zaměřením a rozsahem územního působení se řadí mezi úmluvy skutečně globální.

Prostřednictvím této úmluvy je koordinována celosvětová ochrana stěhovavých druhů volně žijících živočichů, a to nejen ptáků, ale i savců, ryb a bezobratlých ve všech areálech jejich výskytu, včetně míst odpočinku na migračních cestách. Ochrana stěhovavých druhů živočichů je totiž účinná a má smysl pouze tehdy, když je druh chráněn a má dobré podmínky pro přežití v celém areálu svého výskytu. Seznam stěhovavých druhů živočichů, na něž se Bonnská úmluva vztahuje, je nedílnou součástí textu úmluvy jako příloha I a příloha II.

Příloha I zahrnuje stěhovavé druhy, které jsou ohroženy v celém areálu svého rozšíření nebo na jeho významné části. Členské státy, na jejichž území zasahuje areál těchto druhů, se musí snažit chránit a tam, kde je to možné, obnovovat ta stanoviště druhů, která jsou významná pro odvrácení nebezpečí jejich vyhynutí. Z našich druhů je v příloze I např. orel mořský a drop velký.

Pro druhy uvedené v Příloze II se uzavírají mezinárodní dohody, které mají zaručit péči o síť stanovišť vhodně disponovaných vzhledem k tahovým cestám. V současné době existuje sedm těchto mezinárodních dohod, které se vztahují k zachování jednoho nebo více druhů stěhovavých živočichů. Z hlediska ČR je významná *Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů* (EUROBATS) a *Dohoda o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků* (AEWA). Česká republika je smluvní stranou obou uvedených dohod.

Pro záchranu vybraných druhů stěhovavých živočichů zavedla Bonnská úmluva tzv. *Memoranda porozumění*. V současné době existuje osmnáct memorand. Z hlediska České republiky je významné *Memorandum porozumění o ochraně středoevropské populace dropa velkého* (*Otis tarda*), které bylo podepsáno ministrem životního prostředí v únoru 2008, a *Memorandum porozumění o ochraně dravců a sov Afriky a Euroasie*. Přistoupení k tomuto memorandu ČR v současné době zvažuje.

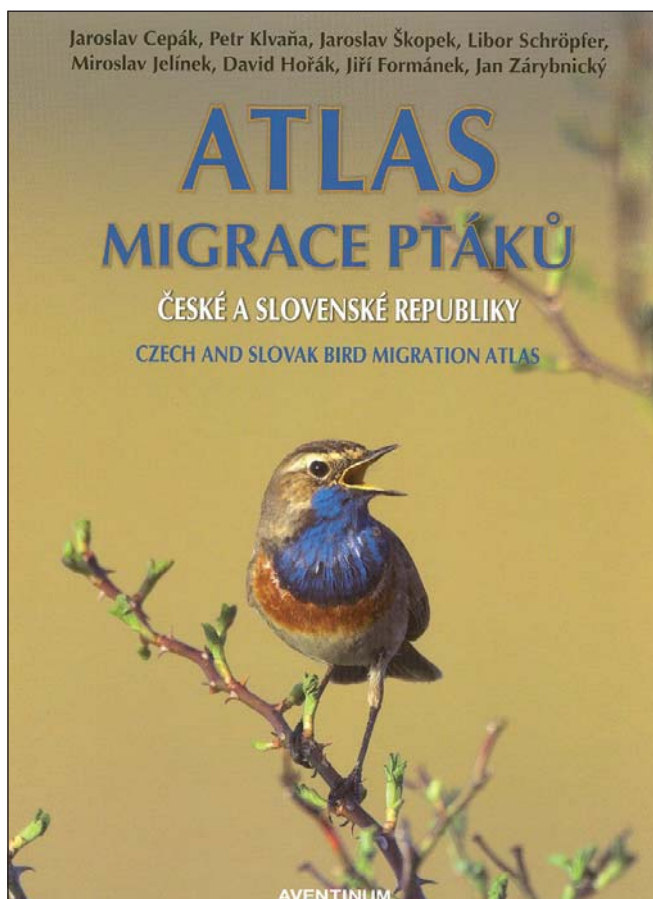
a v neposlední řadě také podporou společných výzkumných projektů, týkajících se stěhovavých druhů.

Kromě toho se Bonnská úmluva zaměřuje na identifikaci faktorů, které představují nebezpečí pro stěhovavé druhy, a snaží se nalézt vhodná řešení, která by tato nebezpečí odvrátila. Vážným problémem až hrozbou jsou například invazní druhy, by-catch, ztráta stanovišť stěhovavých druhů, větrné turbíny, klimatická změna, ptačí chřipka a ropné skvrny, ale také turismus a stále rostoucí zájem obyvatel o sledování živočichů v přirozeném prostředí.

Jak je naplňováno členství ČR v Bonnské úmluvě?

Česká republika se stala smluvní stranou Bonnské úmluvy v r. 1994, ve stejném roce byl text úmluvy vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 127/1994 Sb. Za naplňování Bonnské úmluvy zodpovídá v souladu s usnesením vlády ČR Ministerstvo životního prostředí, kontaktním místem je odbor mezinárodní ochrany biodiverzity. Do aktivit souvisejících s naplňováním cílů úmluvy jsou ovšem významnou měrou zapojeny nejen vládní a odborné státní instituce (AOPK ČR, správy chráněných krajinných oblastí a národních parků) ale i mnohé nevládní organizace (Česká společnost ornitologická, Česká společnost pro ochranu netopýrů aj.). Česká republika má svého zástupce i ve vědecké radě úmluvy.

Jedním z výstupů naplňování Bonnské úmluvy na národní úrovni je Atlas migrace ptáků ČR a SR, který v r. 2008 vydala Společnost spolupracovníků kroužkovací

Jak je v rámci úmluvy zabezpečována ochrana stěhovavých druhů a jejich stanovišť?

Trojím způsobem. Jednak zajištěním přísné ochrany kriticky ohrožených druhů, dále podporou uzavírání dohod a memorand, které rozvíjejí úzkou spolupráci areálových států a zabezpečují ochranu konkrétního druhu či skupiny druhů,

stanice Národního muzea. Odborná publikace vznikla za finančního přispění MŽP. Jedná se o jedinečnou publikaci v evropském i celosvětovém měřítku. Pochlubit se obdobnou publikací může jen několik států světa. Kniha proto získala zaslouženou pozornost na 10. zasedání konference smluvních stran Bonnské úmluvy v r. 2008 a také ocenění Českého literárního fondu za nejlepší vědeckou publikaci roku.

*Mgr. Libuše Vlasáková,
národní zástupce pro Bonnskou úmluvu,
odbor mezinárodní ochrany biodiverzity,
Ministerstvo životního prostředí*

NĚKTERÉ FAKTORY OHROŽUJÍCÍ STĚHOVAVÉ DRUHY

Ztráta stanovišť

Ztráta stanovišť představuje hlavní nebezpečí pro všechny stěhovavé druhy. K ubývání a ztrátě stanovišť dochází v důsledku:

- přímé ztráty stanovišť a druhů související se zemědělskou činností, rozvojem zástavby, s těžbou a odlesňováním
- fragmentace krajiny
- degradace např. nadměrnou pastvou, vysušováním mokřadů apod.

By-catch

Doslovně těžko přeložitelný anglický výraz označuje problém náhodného chycení mořských živočichů do rybářských sítí, které jsou vlečeny za rybářskými loděmi nebo se volně vznášejí ve vodě. Mořští savci, žraloci, želvy i mořští ptáci, kteří jsou takto chyceni, jsou odsouzeni ke strastiplnému umírání a smrti. Odhaduje se, že ročně takto zbytečně zahyne na 6000 sviňuch obecných (*Phocoena phocoena*) a až 300 000 jedinců dalších mořských savců! Nejvíce jsou by-catch ohroženi dlouhověcí a pomalu se množící živočichové – kytovci, tuleni, želvy a albatrosi. Pro některé z nich představuje by-catch hlavní příčinu jejich ohrožení a ubývání. Týká se to např. 19 z 21 druhů albatrosů.

Bonnská úmluva pracuje na zlepšení této neradostné situace a spolupracuje v této oblasti také s FAO.

Pozorování divoké přírody

Rostoucí zájem o pozorování živočichů v jejich přirozeném prostředí má na jednu stranu velké ekonomické a sociální přínosy, na druhou stranu představuje velké riziko pro samotné živočichy. Blízkost člověka způsobuje mnohým z nich velký stres, velcí savci mohou dokonce od turistů chytit běžné lidské nemoci, které ovšem pro tyto živočichy představují smrtelné nebezpečí. Dalším souvisejícím problémem je degradace a narušení přírodních stanovišť lidskou činností a budováním infrastruktury, bez níž se novodobí turisté neobejdou.

Známy příklady pozorování divoké přírody je např. pozorování želv v Brazílii, Mexiku a na Srí Lance, tučňáků na Antarktidě, v Argentíně a v Jihoafrické republice, goril v Demokratické republice Kongo, Ugandě a Rwandě a kolonií albatrosů na Novém Zélandu.

Otázkou zůstává, zda je možné najít takový způsob turismu, který by byl slučitelný s potřebami živočichů a jejich stanovišť, zda je zde prostor pro takový turismus a jaké bude mít přínosy pro místní komunity.

Větrné turbíny a elektrické vedení

Dráty elektrického vedení a větrné farmy na mořském pobřeží a ve vnitrozemí mohou za určitých okolností představovat pro ptáky a netopýry vážné nebezpečí. Důvodem jsou kolize živočichů s turbínami a dráty elektrického vedení, k nimž dochází zejména za mlhy, deště a velkého větru. Rušení ptáků hlukem a přítomností obsluhujícího personálu vede k opuštění stanovišť. Dalšími důvody jsou ztráta půdy a stanovišť v důsledku budování infrastruktury a obslužných komunikací pro větrné farmy. Hlukové znečištění z rotujících vrtulí na mořském pobřeží je hlavním problémem pro kytovce. Smluvní strany schválily na 7. zasedání konference smluvních stran Bonnské úmluvy doporučení pro snížení vlivu větrných turbín na ptáky. Doporučuje se vždy posuzovat vliv plánované výstavby větrných farem i jednotlivých turbín na ptáky a nepovolovat stavby větrných farem ve zvláště chráněných územích a v ptačích oblastech.

PŘEDSTAVUJEME

Národní park Šumava

Místo pro nerušený život a poznávání přírody.

Šumavské pohoří

Uprostřed Evropy, podél bavorsko-české hranice, leží lesnaté pohoří s velmi zachovalou přírodou. Táhlé hřebeny hor a široká, plochá údolí jsou situovaná od severozápadu k jihovýchodu. Stojí proti převládajícím jihozápadním větrům jako hradba, zachytávající většinu srážek, které přináší atlantické proudění do střední Evropy. Pohoří je na české straně nazýváno Šumavou, na německé straně pak Bavorský les. Pro českou Šumavu je v němčině užíván termín Böhmerwald. Pohoří je bohaté na srážky, chladné a na první pohled nepřístupné. Po jeho hřebenech prochází hlavní evropské rozvodí. Pramení v něm četné vodní toky, jejichž vody odtékají buď do Severního moře, nebo do Černého moře. I opěvovaná Vltava zde pramení na svazích hraničního hřebene.

Své dnešní formy dostala Šumava a Bavorský les během alpského vrásnění v třetihorách. Nám dnes známý krajinný ráz následně dotvářely doby ledové, později i eroze a další procesy, které tvořily krajinu v závislosti na geologickém podkladu. Pohoří je tvořeno horninami prahorního krystalinika (žuly, ruly, svory), jež místy vystupují na povrch v podobě obnažených skalních

útvárů. Během ústupu ledovců byly vyhloubeny ledovcové kary, které se při následném oteplení zaplnily vodou a tak vznikla ledovcová jezera. Po oteplení středoevropského klimatu se navrátil na většinu plochy les. Přitom vznikla četná rašeliniště, zejména na náhorních plošinách Šumavy. V centrálních částech hraničního pohoří Šumavy tedy nalézáme dochované zbytky starého zarovnaného povrchu, který nebyl významně ovlivněn říční erozí. Nad tyto plošiny vystupují mírně klenuté vrcholy jako např. Roklan, Luzný či Trístoličník.

Šumava v minulosti tvořila neprostupný, téměř neobydlený hraniční prales. Teprve s rozvojem obchodních stezek, sklářství a těžby dřeva se postupně stávala obydlenou. Lidé po staletí přicházeli a zase odcházeli. Šumava je hraničním územím mezi dvěma národy, českým na české straně a německým na rakouské a bavorské straně. Na obou stranách hranice žili lidé v nejtěžších životních poměrech. Byli podobně chudí a žili v podobných podmínkách. Relativně řídké osídlení a extenzivní hospodářské využívání na druhé straně způsobily, že na Šumavě zůstala zachována řada přírodních hodnot, které v ostatních částech střední Evropy buďto zmizely, nebo se staly vzácnými.

Zachovalá příroda

I navzdory lidským aktivitám v minulosti, z nichž zvláště sklářství a dřevařství bylo pro oblast velmi významné, zde zůstaly dochovány nejrozsáhlejší souvislé plochy lesů a rašelinišť ve střední Evropě, aniž by byly protkány významnými dopravními komunikacemi. Pro svou relativně nedotčenou přírodu a jedinečný lesnatý charakter je pohoří také nazýváno „Zelenou střechou Evropy“. Je domovem a útočištěm četných druhů zvířat a rostlin, které zde našly možnosti k přežití. Některé z nich jsou i glaciálními relikty, tzn. pozůstatky z dob ledových, kdy území bylo výrazně chladnější. Řada původních druhů Šumavy byla v minulosti člověkem vyhubena, dnes je snahou některé do volné přírody opět navracet. Znovuvysazená populace rysa ostrovida je dnes na Šumavě již považována za zajištěnou. Oblast Šumavy s Bavorským lesem představuje velkoplošně výrazně nenarušené přírodní zázemí pro ohrožené druhy i ekosystémy. Ve střední Evropě nejsou již podobně rozsáhlé souvislé lesní oblasti. Evropského významu dosahuje území zastoupením přirozených horských smrčín a rozlehlých komplexů vrchovišť. Četné chráněné i ohrožené druhy

včetně reliktní zejména z dob ledových řadí oblast mezi jedinečné přírodní laboratoře pro výzkum vzájemných přírodních vazeb i procesů.

V současnosti můžeme pozorovat na části území i odumírající lesy, což pro mnohé návštěvníky není pohled právě potěšitelný. V evolučních procesech probíhajících v přírodě však jde jen o přírodní, opakovaně se vyskytující jevy, které jsou impulsem pro další vývoj či obnovu živých společenstev. I v lesích, které nejsou člověkem využívány, dochází často k takovým velkoplošným procesům obnovy lesa.

Každý si najde to své

Kouzlo šumavské přírody láká každoročně množství turistů, kteří přijíždějí za poznáním výjimečných přírodních krás i k načerpání nových sil. Svojí členitostí a dostupností je Šumava vhodná pro všechny základní turistické aktivity.

Pro návštěvníky je na sezonu připravena celá řada akcí v rámci Programů pro veřejnost, pro zájemce, kteří chtějí poznat „divokou přírodu Šumavy“, jsou připraveny vycházky s průvodcem. Pro překonání celého území národního parku Šumava jsou pro turisty připravena nouzová nocoviště k přespaní ve volné přírodě, pro cykloturisty je pak kromě základních tras budována i cyklostezka, která do budoucna propojí západní část území s jižní částí. Lyžaři mohou celé území přejít po Šumavské magistrále.

Národní park Šumava je evropsky významným domovem několika velkých druhů savců, např. rysa, jelena, losa i řady ohrožených druhů ptáků (tetřev, datlík, čáp černý, tetřívka). Vybudování pozorovacích míst v podobě jednoduchých sta-

veb srubového typu umožní i méně informovaným a zasvěceným návštěvníkům pozorování divokých zvířat. Vlastní pozorování zvířat eliminuje volné vstupy do klidových lokalit a současně tak poskytuje běžným návštěvníkům větší jistotu setkání se zvířaty.

Doprava v rámci národního parku je nabízena i prostřednictvím „Zelených autobusů“, kdy návštěvníci mohou odstavit vozidlo na centrálních parkovištích v obcích, případně na malých parkovacích plochách mimo obec, a dále se za svými cíli přesunout ekologickými autobusy. Pro starší a méně pohyblivé návštěvníky je mimo hlavní sezonu připraven program „Dostupná Šumava“, s možností autobusové dopravy s průvodcem do atraktivních míst národního parku, která by jinak obtížně navštívili.

Rozvoj regionu

V historických souvislostech a vzhledem k současnému pohledu je region Národního parku Šumava značně specifický. Hlavním zdrojem obživy v minulosti byla práce v lese, na poli, drobná řemesla a po válce obyvatelé pracovali také v řadě případů jako příslušníci pohraniční stráže na hranici s „kapitalismem“. Dnes by měl být hlavní pracovní příležitostí místních obyvatel cestovní ruch podporovaný statutem národního parku. Důležitým předpokladem je návštěvníkům chráněného území zajistit odpovídající zázemí a služby. Finanční zajištění sociální a technické infrastruktury, šetrný rozvoj území a jeho ochrana je však v rámci potřebných zdrojů nad rámec možností nejen jednotlivých obcí. Při současné roztržitosti operačních programů neexistuje systém regionálně cílených možností

financování či je komplikované využívání evropských fondů. Tento závažný problém by měl řešit vládou schválený Krajinový integrovaný plán rozvoje (KIPR), kdy Šumava je startovacím územím pro tento nový projekt.

V letošním roce také Správa NP a CHKO Šumava představila „kuchařku“ – veřejně dostupnou a srozumitelnou příručku, podle které se mohou při plánování rozvoje obcí řídit starostové, projektanti územních plánů, stavebníci i úřady. Její použití v územně plánovací a stavební praxi by mělo zajistit, že Šumava i nadále zůstane krajinou jedinečnou a krásnou s kouzlem, které každého z nás fascinuje.

Vimperský zámek, který „vlastní“ Správa NP a CHKO Šumava, je poslední dobou také v popředí zájmu. Vybudování Mezinárodního vzdělávacího environmentálního centra v jeho prostorách se stalo jedním z klíčových projektů Správy do následujících let. Rozsáhlý restaurátorský i archeologický průzkum, který zde proběhl, přinesl překvapující objevy, na jejichž základě byl zámek Vimperk vyhlášen národní kulturní památkou.

Národní park Šumava se svým zázemím Chráněné krajinné oblasti Šumava je jedinečným územím dochované přírody. Zbytek člověkem téměř neovlivněných horských lesů, četná rašeliniště a vrchoviště, či oka ledovcových jezer schovaných v rozsáhlých lesích, jsou přírodním bohatstvím nás všech. Uchovejme si je pro nás i generace budoucí.

Jiří Kadoch

Foto archiv Správy NP Šumava

▲ Roklan z Filipovy Huti.

▲ Horské smrčiny na Březníku.

▲ Rosnatka okrouhlolistá – vzácná masožravá rostlina vázaná na mokřady.

▲ Na Šumavu se vrátil rys.

▲ Datlík tříprstý.

▲ Malá Mokrůvka, kde se rychle přirozenou cestou obnovuje les.

▲ Šumavskou krajinu obohacuje řada drobných kulturních památek.

▲ Jezero Laka.

Foto archiv Správy NP Šumava

Péče o rybníky ve správě AOPK ČR

Rybníky jsou význačnou složkou krajiny České republiky, která pozitivně ovlivňuje ekologickou stabilitu krajiny a tvoří významný krajinotvorný a estetický prvek.

Rybníky – významné krajinné prvky

Tyto člověkem vytvořené vodní plochy dnes nahrazují funkce přirozených stojatých vodních ploch, neboť slepá ramena v minulosti ustoupila rekultivacím při napřimování vodních toků a jezera se v České republice vyskytují velmi vzácně. Význam rybníků zohledňuje i zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který všechny rybníky vyhláší za významné krajinné prvky.

V současné době se v České republice nachází přibližně 50 tisíc ha funkčních rybníčních ploch. Rybníky v soukromém vlastnictví jsou v převážné většině využívány k přímé intenzivní produkci ryb nebo k výkonu sportovního rybářského práva. Přibližně jedna pětina rybníků se nachází ve zvláště chráněných územích (ZCHÚ) – chráněných krajinných oblastech, národních přírodních rezervacích nebo památkách či přírodních rezervacích nebo památkách – územích přírodovědecky či esteticky velmi významných nebo jedinečných. Rybářské hospodaření a manipulace s vodou na těchto rybnících jsou podřízené péči o předměty ochrany ZCHÚ.

Péče o rybníky cenné z pohledu zájmů

ochrany přírody je v první řadě uplatňována prostřednictvím osvětové a vzdělávací činnosti, dále také finančními nástroji v ochraně přírody a krajiny (možnost čerpání dotací na revitalizační opatření na rybnících, náhrady za omezení produkce ryb) nebo rozhodnutími orgánů státní správy (vyhlášky či nařízení). Nejúčinnějším nástrojem je však přímé uplatňování vlastnických práv po převedení rybníků v ZCHÚ do majetku státu.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR), organizační složka státu zřízená Ministerstvem životního prostředí, zajišťuje správu státního majetku a činnosti s tím související na téměř třech tisících hektarech vodních ploch na území celé České republiky. Významná část tohoto majetku byla na AOPK ČR převedena v souvislosti s reformou veřejné a státní správy, jak ze správy Pozemkového fondu ČR, tak ze správy okresních úřadů a zbytkových organizací určených k vypořádání státního majetku po privatizaci.

Povinnosti vlastníka vodního díla

Při výkonu správy na rybnících se AOPK ČR řídí zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, zákonem č. 254/2001 Sb.,

o vodách, a zároveň platným plánem péče o předmětné ZCHÚ.

Pro finanční zajištění péče o rybníky a naplnění zákonných povinností vlastníka využívá AOPK ČR nejen prostředků státního rozpočtu, zejména podprogramu Správa nezcizitelného státního majetku ve ZCHÚ, Programu péče o krajinu a programu Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny, ale pro velké investiční akce i Operačního programu Životní prostředí, prioritní osy 6 – Zlepšování stavu přírody a krajiny. Více informací o finančních nástrojích v ochraně přírody lze nalézt na webových stránkách www.dotace.nature.cz.

V souladu s naplňováním povinností vlastníka vodního díla AOPK ČR na svých rybnících zajišťuje:

- Technikobezpečnostní dohled – u rybníků ve III. kategorii vodních děl jej zajišťuje smluvně s odborně způsobilou osobou a u ostatních rybníků svépomocí nebo tuto povinnost vykonává nájemce rybníku na základě nájemní smlouvy.
- Manipulaci s vodou – nejčastěji ji zajišťuje nájemce na základě nájemní smlouvy či svépomocí.
- Povolení k nakládání s vodami – jedná se o zajištění nového či rozšíření stávajících povolení o hlavní účel nakládání s vodou – ochranu přírody.
- Zpracování manipulačních řádů – zajištění nového či aktualizace stávajícího řádu o požadavky na manipulaci s vodou vyplývající ze zájmů ochrany přírody (např. letnění).
- Zakládání hrází – geometrické zaměření stavby hrází a souvisejících technických prvků vodních děl a jejich následné zakládání do katastru nemovitostí, včetně majetkoprávního vyrovnání s vlastníky pozemků.
- Řádný technický a funkční stav vodního díla – AOPK ČR realizuje opravu a rekonstrukci technických objektů zajišťujících funkčnost a bezpečnost vodního díla (hráze, výpustní zařízení, bezpečností přelivy, loviště, kádiště apod.). Jedná se zároveň o základní prostředek k trvalému zajištění stanovištních podmínek chráněných fenoménů dané lokality.

▲ Odbahnění loviště rybníka v PP Velký Potočný. Foto P. Trnka

Rybníky nabývané do správy AOPK ČR jsou často v nevyhovujícím technickém stavu (havarijní stavy hrází i výpustních zařízení) a právním stavu (tj. neplatné či nedostatečné povolení k nakládání s vodami či manipulační řády).

Prvním krokem postupné legalizace je kompletace dostupné dokumentace k vodním dílům ve správě AOPK ČR. Na základě analýzy dokumentace (platnost a rozsah povolení k nakládání s vodami, manipulační řády, pasporty staveb) jsou stanoveny potřeby na její doplnění či úpravu. Nejčastěji je potřeba požádat příslušný vodoprávní úřad o rozšíření či o vydání nového povolení k nakládání s vodami, kde hlavním účelem nakládání s vodou budou zájmy ochrany přírody (např. vytváření vhodných stanovištních podmínek pro zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů). V případě požadavku příslušného vodoprávního úřadu je zároveň zpracováván manipulační řád, který obsahuje specifické požadavky na manipulaci s vodní hladinou – udržování hladiny v hnízdním období ptactva, zajištění minimálního zůstatkového průtoku i manipulace s vodou za povodní. Vydání povolení k nakládání s vodami a schválení manipulačního řádu probíhá ve správním řízení, které bývá s ohledem na nutnost vypořádání námitek a požadavků účastníků řízení a navazujících správních řízení časově náročné, v řádech měsíců či let (např. požadavky na navýšení odběrů vody pro vodní elektrárnu či do závlahových soustav apod.). Souběžně jsou u legalizovaných vodních děl vypracovávány geometrické plány hrází a technických objektů. Tyto stavby jsou na základě dokumentace o povolení evidovány v katastru nemovitostí. Nedílnou součástí procesu je majetkoprávní vypořádání s majiteli dotčených pozemků (např. silnice či místní komunikace na hrázích).

V současné době je již legalizována více než jedna třetina ze všech vodních děl ve správě AOPK ČR a u ostatních děl probíhá či je připravována. U rybníků, jejichž technický stav a stav rybníčního ekosystému je nevyhovující, je v rámci procesu legalizace nejprve provedena rekonstrukce technických objektů a revitalizace zátopy. Rekonstrukce

ce nejčastěji obnáší výměnu výpustního zařízení (tzv. požerák, také nazývaný kbel či mnich), opravy opevnění na hrázi, bezpečnostního přelivu, rozdělovacího objektu a loviště. Zároveň bývají prováděny revitalizační opatření spočívající v odbahnění zátopy rybníka, rozčlenění litorálních porostů, vytvoření sedimentačních tůň a obtočných kanálů.

Rybníky a řešení jejich pronájmu

Rybníky ležící v ZCHÚ prošly běžným vývojem intenzifikace rybníkářského hospodaření ve druhé polovině 20. století. Ochranné podmínky nijak výrazně neomezovaly hospodaření a na konci

živní hospodaření, zátěž sedimentů živinami a i vysoký obsah živin v přitékající vodě stále udržují rybníky ve stavu eutrofie až hypertrofie. Vývoj stavu rybníčních ekosystémů, zvláště pokud se nachází ve stavu hypertrofie, může být poměrně dynamický a je často nutné měnit podmínky hospodaření. To může působit obtíže nájemcům rybníků, a to jak z důvodu manipulace s vodou, hospodaření s násadami, tak i rentability hospodaření ve vztahu k výši nájmu.

Většinu rybníků AOPK ČR pronajímá nebo je na zajištění managementových opatření a běžných povinností vlastníka uzavírána smlouva o dílo s využitím národních dotačních programů.

Nájemce se podpisem smlouvy zavazuje hospodařit v souladu s ochrannými podmínkami vyplývajícími z právní normy o zřízení ZCHÚ a dalšími podmínkami uvedenými ve schváleném plánu péče. Podmínky hospodaření a údržbu stanoví AOPK ČR v nájemní smlouvě.

Jsou to především:

- zákazy a omezení (např. zákaz používání biocidů, melioračního vápnění),
- povinná údržba (např. údržba porostů na hrázích, údržba a drobné opravy technických objektů),
- stanovený způsob hospodaření (jednohorkový atd.), maximální či minimální rybí obsádka a další.

AOPK ČR postupně uvádí svěřené rybníky do právního stavu a zajišťuje podmínky pro existenci chráněných fenoménů, pro něž byla předmětná ZCHÚ zřízena. K dosažení cílových stavů na rybnících vede velmi dlouhá cesta. Dosavadní výsledky péče však ukazují na postupné zlepšování stavu rybníčních ekosystémů a motivují k další intenzivní práci na jejich ochraně a zachování tohoto dědictví pro další generace.

*Pavel Trnka, Lubor Kašpar
Autoři pracují v Agentuře ochrany přírody
a krajiny, oddělení péče o vodní ekosystémy.*

▲ Nový sdružený objekt rybníka Dubový v PR Meandry Směd. Foto P. Trnka

80. let se stav rybníků příliš nelišil od podobných, nechráněných rybníků, ve kterých probíhal chov tržních kaprů – rákosiny procházely poměrně rychlým ústupem, porosty vysokých ostřic byly nahrazovány ruderalní vegetací, zmizely populace obojživelníků a kvalita vody a minimální množství bentosu a zooplanktonu neumožňovaly přežít mnoha dříve běžných druhů vodních ptáků.

S platností nového zákona o ochraně přírody a krajiny v roce 1992 byly rybníky vyjmuty z procesu privatizace a jejich převodem do správy státních orgánů ochrany přírody a krajiny byly vytvořeny dobré podmínky k postupné obnově poškozených ekosystémů. Díky dlouholeté práci AOPK ČR se podařilo stanovit limity hospodaření, které umožňují obnovu ekosystémů rybníků a zároveň extenzivní rybářské využití. Přestože je v současné době významně omezeno inten-

Superpočítač zpřesní předpověď počasí

Nový superpočítač v Českém hydrometeorologickém ústavu zpřesní varování před povodněmi i předpověď počasí.

Společnost Bull dokončila první fázi instalace nového superpočítače NEC SX-9, díky kterému dojde ke zdokonalení předpovědní povodňové služby Českého hydrometeorologického ústavu (ČHMÚ) na současnou technologickou úroveň a stupeň poznání přírodních systémů atmosféry a hydrosféry.

Ničivé následky povodní v letech 1997, 2002, 2006 a 2009, které si vyžádaly ztráty na lidských životech a způsobily obrovské škody na zdraví i majetku, ukázaly nutnost budování komplexního systému ochrany před povodněmi a integrovaného záchranného systému České republiky. Jednou z klíčových součástí těchto systémů je předpovědní povodňová služba Českého hydrometeorologického ústavu.

Nový superpočítačový systém umožní realizovat pokrok klíčových předpovědních aplikací ČHMÚ. Dodávku, implementaci a servis superpočítače realizuje společnost Bull v rámci projektu 3MP – Modernizace systému Měření, Modelování a Předpovědi povodňové služby České republiky. Tento projekt je spolufinancován z evrop-

ských fondů v rámci Operačního programu Životního prostředí.

Hlavní součástí první fáze dodávky systému je v dnešní době nejvýkonnější vektorový superpočítač NEC SX-9 se špičkovým výkonem 1,6 teraflops a jedním terabytem operační paměti, doplněný o dva podpůrné servery NEC Express 5800R140a-4 4-socket Enterprise Server a o globální diskové pole NEC gStorageFS s kapacitou přesahující 100 terabytů. Po dokončení migrace meteorologických aplikací na nový systém budou jeho početní výkon a operační paměť zdvojnásobeny.

„S novým superpočítačem budeme moci zdvojnásobit rozlišení modelu ALADIN a také využít jeho novou verzi, která explicitně modeluje velké srážkové systémy a zároveň konzistentně parametrizuje srážkové systémy prostorově malých měřítek, jako jsou například bouřky. Zdokonalení provozní verze předpovědního modelu ALADIN nám umožní kvalitnější zabezpečení systému včasného varování a tím posílení preventivní složky ochrany zdraví a majetku obyvatel České republiky,“ řekla ve-

doucí oddělení numerické předpovědi počasí z ČHMÚ RNDr. Radmila Brožková, CSc.

Český hydrometeorologický ústav je zakládajícím členem konsorcia ALADIN s partnery jako Météo-France, které v současnosti sdružuje šestnáct zemí a je evropským projektem pro vývoj numerických modelů předpovědi počasí. ČHMÚ se tak dlouhodobě podílí na vědeckém a technickém vývoji modelu ALADIN. Provozní aplikace tohoto modelu pro středoevropský region a národní území je realizována v ČHMÚ nepřetržitě od roku 1998 a stala se klíčovou složkou předpovědní povodňové a výstražné služby. Výkonný počítač umožní ČHMÚ pokračovat v dalším vývoji ambiciózních budoucích verzí modelu ALADIN a prohlubovat spolupráci v modelování atmosféry a numerické předpovědi počasí s meteorologickými službami středoevropského regionu.

Tisková zpráva ČHMÚ, upraveno (red)

Stav Máchova jezera

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR) ve spolupráci s Obecně prospěšnou společností Máchovo jezero uspořádala 16. února v Doksech u Máchova jezera seminář ke stavu Máchova jezera a jeho povodí, na kterém představila výsledky dvouleté studie Optimalizace stavu vodních ekosystémů v povodí Robečského potoka II.

Máchovo jezero a jeho povodí v Libereckém kraji je turisticky vyhlášená lokalita a zároveň území velmi významné z pohledu zájmů ochrany přírody. Význam zájmového území pro ochranu přírody je deklarován vyhlášením následujících zvláště chráněných území: CHKO Kokořínsko, Národní přírodní památka SWAMP, Národní přírodní rezervace Břehyně – Pecopala, Přírodní rezervace Velký a Malý Bezděz i lokality evropské soustavy Natura 2000: ptačí oblast Českolipsko-dokeské pískovce a mokřady a evropsky významné lokality Jestřebsko-Dokesko, Velký a Malý Bezděz a Poselský a Mariánský rybník.

AOPK ČR na semináři, který se konal v prostorách zámku v Doksech u Máchova jezera, představila zainteresovaným subjektům výsledky studie zpracované kolektivem pracovníků Českého vysokého učení v Praze v roce 2008 a 2009. Cílem studie Optimalizace stavu vodních ekosystémů v povodí Robečského potoka bylo na základě dokumentační části navrhnout opatření na zlepšení stavu vodních ekosystémů v povodí Robečského potoka po hráz Máchova jezera. Z návrhů opatření zmiňme především potřeby na realizaci protierozních opatření na zemědělské půdě v povodí, pasportizace a rekon-

strukce kanalizace a odbahnění některých nádrží v povodí.

Ing. Pavel Pešout, náměstek ředitele AOPK ČR komentoval seminář slovy: „Části povodí Máchova jezera se řadí k přírodovědně nejcenějším územím v České republice. Věřím, že realizace opatření doporučených ve studii přispěje ke zlepšení přírodního prostředí a s tím i souvisejícího využití území.“

Tisková zpráva AOPK ČR, upraveno (red)

Křivoklátsko připraveno na vyhlášení národního parku

Ministr životního prostředí Jan Dusík se společně se svým náměstkem Františkem Pelcem setkal 22. ledna se starosty obcí Křivoklátska. Hlavním tématem setkání byl záměr ministerstva vyhlásit nejceněnější část CHKO Křivoklátsko národním parkem.

„Navazuji na své předchůdce, kteří začali s obcemi jednat o vyhlášení Národního parku Křivoklátsko. Během února bychom chtěli zahájit oficiální proces vyhlášení národního parku, který by mohl po volbách vyústit v přijetí zákona o vyhlášení národního parku. Věřím, že se nám společně s obcemi podaří najít takovou podobu parku, která bude přínosem pro přírodu i místní obyvatele,“ komentoval setkání se starosty křivoklátských obcí ministr životního prostředí Jan Dusík.

„Existence národního parku znamená nejenom efektivní ochranu přírody, ale napomáhá i ekonomice místních obcí. Národní park je atraktivním cílem turistů a obce mají také lepší přístup k dotačním titulům. Ministerstvo nedávno vyhlásilo speciální dotační program pro obce v národních parcích a vláda rovněž schválila realizaci plánu krajinného integrovaného rozvoje, díky kterému budou bodově (10 %) zvýhodněny projekty obcí ve specifických oblastech, podávané do operačních programů [2],“ dodal náměstek Pelc.

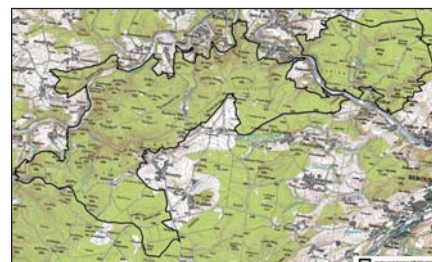
Od jara loňského roku probíhá proces informativního předjednávání o podobě parku v regionu Křivoklátska pod vedením náměstka ministra životního prostředí Františka Pelce. Jeho součástí byla řada schůzek se zástupci samospráv i s veřejností, včetně distribuce informačního letáku MŽP, který obsahuje nejdůležitější otázky a odpovědi ohledně záměru

vyhlásit Křivoklátsko národním parkem.

Křivoklátsko patří mezi klenoty českého přírodního dědictví. Předmětem ochrany navrženého národního parku je rozsáhlý vnitrozemský komplex lesa nižších poloh s velkým podílem přirozených či lidskou činností málo ovlivněných ekosystémů, s výrazně vyvinutým říčním a vrcholovým fenoménem Berounky a jejích přítoků. Mimořádnou hodnotu mají zdejší lesy jako celek – tvoří největší lesní komplex ve vnitrozemí České republiky s mimořádně pestrým složením stromů a velkým podílem přírodních porostů. Křivoklátsko představuje jedinečný fenomén, který není v soustavě našich národních parků zastoupen, je zcela odlišný od národních parků České Švýcarsko, Krkonoše a Šumava. V některých rysech ho lze srovnat s NP Podyjí, kterému se, pokud jde o jedinečnost přírodního prostředí, přinejmenším vyrovná.

Křivoklátsko se stalo součástí evropské soustavy Natura 2000, která chrání místa s nejceněnější přírodou celé Evropské unie. Pro své vysoké přírodní hodnoty bylo v roce 1977 vyhlášeno biosférickou rezervací UNESCO. Od roku 1978 je zde chráněná krajinná oblast. Ministerstvo životního prostředí navrhuje, aby statut národního parku získalo nejceněnějších 102 čtverečních kilometrů Křivoklátska, tedy 16 % stávající chráněné krajinné oblasti.

Návrh se skládá ze dvou částí, které jsou odděleny obydlenou částí údolí Berounky v oblasti Zbečno-Nižbor. Hranice je vedena tak, aby nebyla do parku zahrnuta zastavěná území sídel či větší zemědělsky obhospodařované plochy. Navržený národní park zasahuje na území 19 obcí (Branov, Běleč, Bratronice, Broumy, Čilá, Hracholusky, Hřebečnický, Chyňava, Karlova Ves, Kublov, Křivoklát, Nižbor, Ostrovec-Lhotka, Podmokly,

▲ Navrhované hranice NP Křivoklátsko.

PROCES VYHLAŠOVÁNÍ NÁRODNÍHO PARKU

V průběhu února MŽP zahajuje proces vyhlášení NP Křivoklátsko. Prvním krokem je oznámení návrhu podle § 40 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Tím začíná běžet lhůta 90 dnů, kterou mají zástupci obcí, vlastníků pozemků a dalších subjektů na podávání námitek k tomuto záměru. Po vypořádání námitek a úpravě návrhu začne legislativní proces vyhlášení, tedy projednání návrhu zákona o vyhlášení NP Křivoklátsko v meziresortním řízení, ve vládě a následné schvalování v obou komorách parlamentu.

Zdroj: MŽP

Račice, Roztoky, Skryje, Sýkořice, Zbečno). V národním parku by ležela jen jedna obec – Karlova Ves. Ostatní obce zůstanou vně jeho hranice. Návrh je vymezen tak, že naprostá většina parku leží na lesních pozemcích, z toho je 99,3 % plochy lesů ve vlastnictví ČR, pouze 0,4 % patří drobným vlastníkům a 0,3 % místním obcím.

Vznik národního parku by byl formálním potvrzením jeho přírodních hodnot a především významným krokem k vytvoření podmínek pro jeho účinnou ochranu.

Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP, upraveno (red)

▲ Ministr životního prostředí Jan Dusík s náměstkem Františkem Pelcem jednali se starosty obcí Křivoklátska. Foto archiv MŽP

▲ Zleva: starosta obce Roztoky u Křivokláta V. Melč, starosta obce Sýkořice J. Šulc, starosta obce Křivoklát M. Nad' a starosta Kublova J. Matějka.

▲ Starostky a starostové obcí spolu s ministrem životního prostředí Janem Dusíkem a dalšími zástupci resortu.

Ministr a starostové o CHKO Soutok

Ministr životního prostředí Jan Dusík se 19. února společně s náměstkem Františkem Pelcem setkal se starosty obcí, na jejichž katastrálním území se nachází připravovaná Chráněná krajinná oblast Soutok.

Hlavním cílem návštěvy ministra bylo se starosty osobně projednat záměr MŽP vyhlásit v dohledné době CHKO Soutok.

Záměr vyhlásit v oblasti Dolní Moravy velkoplošné chráněné území je připravován a odborná veřejnost o něm diskutuje od devadesátých let 20. století. Od roku 2008 však probíhají intenzivní jednání MŽP se zástupci dotčených obcí, jejichž cílem je připravit a předjednat návrh vyhlášení CHKO v takové podobě, aby tento návrh při vlastním schvalování získal dostatečnou podporu. „Dialog se starosty je pro nás důležitý. Starostové obcí dnes vznesli řadu námitek a otázek k záměru vyhlášení chráněné krajinné oblasti, ale slyšeli jsme i kladná stanoviska. Dalším krokem jsou individuální jednání se starosty i intenzivnější kontakt s místní veřejností. Zároveň jsem dnes starostům předal návrh na vyhlášení zvláště chráněného území. Ten mají zástupci obcí nyní možnost prostudovat a především prodiskutovat v rámci zastupitelství či s veřejností. Na jaře bych se rád na jih Moravy vrátil, abych vedl osobně další jednání,“ řekl bezprostředně po setkání ministr Dusík.

„Důvodem našeho návrhu vyhlásit Soutok chráněnou krajinnou oblastí není pouze zajištění ochrany evropsky významné lokality a ptáčích oblastí nacházejících se na tomto území, ale i zcela výjimečná přírodní a krajinná hodnota území. Potvrzením její jedinečnosti je skutečnost, že se v roce 2003 stala oblast Soutoku součástí nově

vymezené biosférické rezervace Dolní Morava a rozšíření bylo schváleno Výborem Mezinárodní koordinační rady UNESCO“, přibližuje důvody pro vyhlášení CHKO Soutok ministr životního prostředí Jan Dusík.

„Významem lze lužní lesy mezi Dyjí a Moravou přirovnat k deštným pralesům, kde, ač tvoří pouze sedm procent plochy zeměkoule, žije 60 až 80 procent všech živočišných druhů. V českém a středoevropském měřítku je na tom oblast Soutoku, největší komplex zachovalých lužních lesů ve střední Evropě, podobně. Vyskytuje se zde nejvíce druhů hmyzu, který ke svému životu potřebuje staré stromy. Některé druhy žijí jenom zde, jiné jsou právě na jižní Moravě nejpočetnější,“ vysvětluje náměstek ministra František Pelc.

„Z hlediska ochrany přírody se jedná o naprosto klíčové území, které zatím postrádá odpovídající legislativní ochranu. A v zájmu integrity krajiny se ochrana území vyhlášením CHKO jeví jako nejvhodnější,“ říká náměstek Pelc.

Jedním ze sporných bodů jednání se starosty bylo i zahrnutí Lednicko-valtického areálu do oblasti chráněného území. Do jaké míry by měl být Lednicko-valtický areál součástí CHKO a za jakých podmínek, je předmětem probíhajících jednání. „Věříme, že se nám podaří najít společnou cestu fungující koexistence těchto dvou chráněných území, tedy kombinaci ochrany kulturních a přírodních hodnot. Právě i díky svým přírodním hodnotám je Lednicko-valtický are-

NAVRHOVANÁ CHKO SOUTOK

Návrh území je složen ze dvou nespojitých částí, mezi kterými leží město Břeclav. Celková rozloha plánovaného území CHKO je 140 km². Oblast ochrany je vymezena tak, aby (s výjimkou malé části Lednice) nezasahovala do zastavěných částí obcí. Navržená CHKO zasahuje do katastrálních území 19 obcí (Břeclav, Bulhary, Charvátská Nová Ves, Kostice, Ladná, Lanžhot, Lednice na Moravě, Moravská Nová Ves, Nejdek u Lednice, Nové Mlýny, Podivín, Poštorná, Přítluky, Rakvice, Týnec na Moravě, Tvrdonice, Zaječí, Hodonín, Mikulčice). Převážnou většinu lesů v navrhované CHKO obhospodaruje Lesy České republiky.

ál památkou UNESCO, a je tedy třeba zachovat oba fenomény,“ říká ministr Dusík.

„Musím zdůraznit, že vyhlášením CHKO se obcím jejich každodenní život téměř nezmění, pro území Dolní Moravy by však vyhlášení znamenalo nejen formální možnost, jak účinně chránit unikátní ekosystém lužního lesa a nivní krajiny, ale i ocenění kvality území a příležitost k rozvoji aktivit turistického ruchu. Nutno dodat, že obcím se také otevřou další možnosti pro čerpání dotací,“ dodává náměstek Pelc.

Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP,
upraveno (red)

Pravda o balených vodách

V rámci finanční podpory MŽP pro neziskové organizace realizovalo v roce 2009 Občanské sdružení spotřebitelů TEST projekt Pravda o balených vodách. Cílem projektu bylo porovnat kvalitu balených vod s pitnou vodou z kohoutku a s výsledky seznámit veřejnost.

Sdružení nejprve shromáždilo zkušenosti spotřebitelů s balenými vodami, včetně preferovaných značek, a dále zkušenosti spotřebitelů s vodou z kohoutku. Průzkumy probíhaly on-line po předchozím upozornění v časopise TEST (červen a září 2009). Na základě informací z těchto průzkumů bylo zadáno testování 18 vzorků balených vod a 5 vzorků vody z vodovodní sítě ve velkých městech. Pro srovnání kvality bylo vybráno 64 ukazatelů, u vodovodní vody proběhly navíc analýzy zaměřené na přítomnost a obsah pesticidů a jejich rozkladných produktů. Po vyhodnocení testů byly zpracovány srozumitelné výstupy pro veřejnost, které byly následně publikovány v časopisu TEST (říjen 2009) a zveřejněny na internetu (www.dtest.cz). Další propagace a medializace výsledků testů probíhala různými formami – 4 tiskové zprávy, 22 výstupů v médiích, 13

Představujeme úspěšné projekty podpořené v dotačním řízení MŽP pro nestátní neziskové organizace. Více informací najdete v databázi www.mzp.cz/projekty.

prezentací na významných webových stránkách atd. V návaznosti na výsledky testu byly zveřejněny další zajímavé výsledky a praktické informace v listopadovém vydání časopisu TEST a na internetových stránkách.

Součástí projektu byla i osvětová činnost pro spotřebitele a jejich seznámení se specifiky balených vod a vody z kohoutku, protože oba druhy vyžadují určité zacházení, které není spotřebitelům bohužel vždy vlastní. Např. okolo 2000 obcí s vodovodem dostalo základní informace o pitné vodě z veřejného vodovodu, včetně doporučení, jak se k ní chovat. Některé výstupy byly dále postoupe-

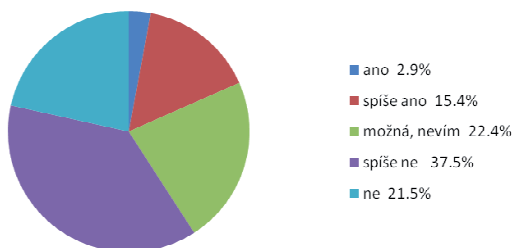
ny relevantním dozorovým orgánům.

Výsledkem projektu bylo předání objektivních informací velkému počtu českých spotřebitelů. To pravděpodobně přispělo v konečném důsledku ke snížení spotřeby balených vod, a tím i produkce souvisejícího odpadu. Dokazuje to řada reakcí spotřebitelů, kteří potvrzovali, že na základě výsledků z testu Občanského sdružení spotřebitelů TEST dokázali přesvědčit i své okolí o tom, že používat balenou vodu rozhodně není nezbytné pro zachování plného zdraví.

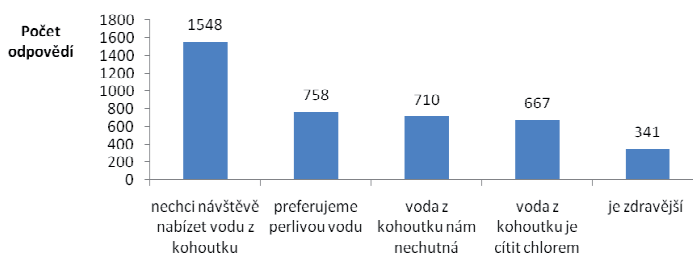
Výsledky testů a další zajímavé články k tomuto tématu najdete na www.dtest.cz.

S využitím závěrečné zprávy zpracovala Helena Knappová, odbor environmentálního vzdělávání MŽP

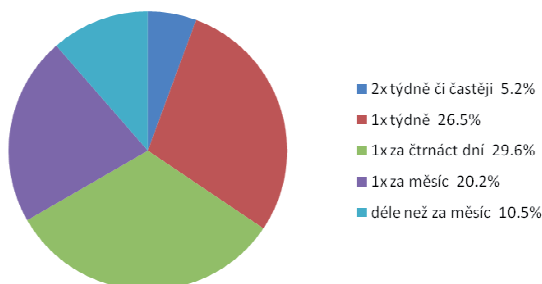
Odpovídá dle Vašeho názoru kvalita balené vody její ceně?

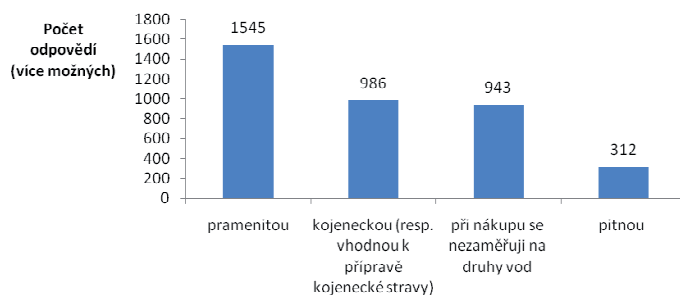
Proč kupujete balenou vodu (uved'te všechny důvody)?

Jak často kupujete balenou vodu?

Jaké balené vody nejčastěji vybíráte?

▲ Zdroj: Průzkum časopisu TEST Balené vody

Krátkodobá opatření

Reakce ministra životního prostředí Jana Dusíka na setkání Rady hospodářské a sociální dohody ČR konané 2. února 2010.

Jsem nadmíru nespokojen s výsledkem projednání „Návrhu krátkodobých opatření pro východiska z krize a řešení jejich důsledků“ na dnešním jednání Rady pro hospodářskou a sociální dohodu.

Plně souhlasím s tím, že je nutno hledat způsoby znovuoživení české ekonomiky; činíme tak například vysokým nárůstem podpory z programu Zelená úsporám nebo uspokojivým čerpáním z Operačního programu Životní prostředí.

Není však možné kroky k oživení realizovat na úkor životního prostředí nebo v rozporu se schvalovacími procedurami podle platných zákonů.

Jedním z 38 bodů, které dnešní jednání Rady hospodářské a sociální dohody ČR přijalo, je i závazek vlády, že bude podporovat dostavbu dvou bloků Jaderné elektrárny Temelín a komplexní obnovu elektrárny Pruněřov podle projektu navrženého ČEZem. Tento bod materiálu nebyl ve vládě předem projednán a byl do závěrečného dokumentu ke schválení na dnešní schůzi uměle přilepen. Zřejmě cíleně mi tak bylo znemožněno tento bod plnohodnotně projednat se zástupci jednotlivých partnerů a přesvědčit je o vypuštění tohoto bodu, který nemá dle mého názoru v souvislosti s krátkodobými řešeními krize v takovém

dokumentu své místo. Na vlastním jednání se mi nepodařilo zástupce jednotlivých partnerů přesvědčit ani o přijatelné úpravě tohoto bodu.

Slib vlády ohledně dostavby Temelína a rekonstrukce Pruněřova není slučitelný s tím, že k oběma záměrům probíhá proces posuzování vlivů na životní prostředí podle zákona č. 100/2001 Sb.

V případě dostavby JE Temelín ČEZ od února 2009 zpracovává dokumentaci podle zadání MŽP, po jejím předložení bude proces pokračovat; každopádně se nejedná o krátkodobé opatření, v němž by současná vláda do konce svého mandátu mohla nějaké protikrizové kroky přijmout; případná výstavba se uvažuje nejdříve za několik let. Dnešní výsledek jednání tripartity proto považuji za silovou politickou deklaraci hospodářských a sociálních partnerů, ne za příspěvek k řešení současné ekonomické krize.

V případě obnovy elektrárny Pruněřov je proces EIA ve svém závěru. S ohledem na závažnost záměru jsem si vyžádal nezávislé mezinárodní posouzení, jehož výsledek by měl být k dispozici za několik týdnů. Rovněž v tomto případě se hodlám rozhodovat čistě na základě posouzení dopadů na životní prostředí a podkladů, které jsou v procesu k dispozici.

Přes závěry přijaté na dnešním jednání tripartity hodlám dále vést procesy svěřené ministerstvu životního prostředí a zajistit kvalifikované posouzení dopadů obou těchto projektů na životní prostředí, na něž nemá dnešní výstup z jednání tripartity žádný dopad.

Dále hodlám, mimo jiné v návaznosti na debatu a úkoly mně svěřené na jednání Poslanecké sněmovny minulý týden v souvislosti se závažnou smogovou situací na Ostravsku, pokračovat v projednávání a vláde předložit návrh nového zákona o ochraně ovzduší, a to i přesto, že materiál mě explicitně vyzývá k tomu, abych jej vládě nepředkládal. Ke zlepšení kvality ovzduší v zemi a zvláště v Moravskoslezském kraji je nový zákon absolutně nezbytný.

V materiálu jsou obsaženy i další ekonomické záměry kontroverzní z pohledu životního prostředí, a sice výstavba jezů na horním i dolním Labi. Na vytváření podmínek pro konečné rozhodnutí o těchto záměrech je MŽP připraveno spolupracovat a hledat řešení přijatelná jak z pohledu ochrany přírody, tak ve vztahu k rozvoji vodní dopravy.

Jan Dusík, ministr životního prostředí

Obora Radějov

AOPK ČR, Správa CHKO Bílé Karpaty opakovaně v průběhu loňského roku neúspěšně žádala Lesy České republiky, s. p. (LČR) o převedení státních pozemků v Oboře Radějov (spravovaných LČR) pod správu ochrany přírody (AOPK ČR). Cílem bylo zajistit takové nakládání s těmito pozemky, aby nebyly poškozovány lesy v Evropsky významné lokalitě Čertoryje, již je Obora Radějov součástí.

Ani po opakované žádosti adresované LČR nedošlo k převedení dotčených pozemků, a proto přistoupila AOPK ČR, Správa CHKO Bílé Karpaty k žádosti o obligatorní převod práva hospodařit s majetkem státu tak, jak vyplývá ze zák. ust. § 60 odst. 3 zák. č. 114/1992 Sb., o ochraně příro-

dy a krajiny. Hlavní zájem AOPK ČR, Správy CHKO Bílé Karpaty k převodu pozemků byl a stále trvá z důvodu zajištění opětovné funkčnosti nadregionálního a regionálního územního systému ekologické stability v tomto území.

V případě, že pozemky bude vlastnit soukromá osoba, lze se obávat, že ochranné podmínky v EVL Čertoryje nebudou dodržovány (o čemž svědčí v loňském roce zjištěné přemnožení chované zvěře) a může dokonce dojít ke zničení tohoto území.

Území obory je mimořádně hodnotné z přírodovědeckého hlediska. Vyskytuje se zde karpatské dubohabřiny, května-

té bučiny, v menší míře i zbytky teplomilných doubrav s chráněnými druhy rostlin a živočichů a veřejný zájem ochrany těchto přírodních hodnot jednoznačně převažuje nad ekonomickými zájmy státu v této lokalitě. Obora se nachází z větší části na území I. a II. zóny Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty dle odstupňované ochrany přírody, zcela v Evropsky významné lokalitě CZ0624072 Čertoryje a uvnitř obory se rozkládá na 181 hektarech Přírodní rezervace Kútky se svým ochranným pásmem.

*Tisková zpráva AOPK ČR
– Správa CHKO Bílé Karpaty*

Publikace

KUKAČKA OBEČNÁ

PTÁK ROKU 2010

Pták roku 2010 – Kukačka obecná

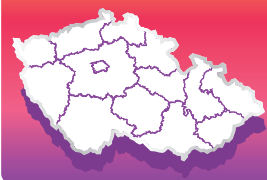
Akci Pták roku od roku 1992 každoročně vyhlašuje Česká společnost ornitologická. Jejím posláním je upozornit na zajímavé ptačí druhy žijící kolem nás a vybudovat veřejnost k jejich sledování a praktické ochraně, zvýšit zájem o ptactvo a přírodu vůbec. V mezinárodním roce biodiverzity 2010 je kukačka obecná (*Cuculus canorus*) ptákem roku pro svoji jedinečnost v české přírodě. Její známé kukání je neodmyslitelně spjata s jarem i s kulturními tradicemi, kukačka navíc obohacuje českou avifaunu o neobvyklý způsob rozmnožování – mezidruhový hnízdní parazitismus.

Vydala Česká společnost ornitologická ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí, Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, Vojenskými lesy a statky ČR, s. p., Národním parkem České Švýcarsko, Národním parkem Šumava, Ochranou fauny ČR, CHKO Kokořínsko a CHKO Pálava a za finančního přispění členů ČSO.

Brožurka je zdarma ke stažení na www.birdlife.cz

Stav životního prostředí v jednotlivých krajích České republiky

Porovnání krajů

Zpráva o stavu životního prostředí v jednotlivých krajích ČR v roce 2008

CENIA, česká informační agentura životního prostředí, každoročně připravuje informační materiály o stavu životního prostředí ve všech čtrnácti krajích naší republiky. Vzhledem k obtížnosti a náročnosti, s jakou se aktuální data shromažďují, je časová prodleva zpracování zpráv vždy minimálně rok, nicméně ve skládačkách jsou vždy nejaktuálnější dostupná data. Dokumenty mají podobu přehledně strukturovaných skládaček rozšířeného formátu, kde jsou k dispozici údaje týkající se stanovených indikátorů kvality životního prostředí. Komplet doplňuje skládačka patnáctá – souhrnná – která nabízí porovnání stavu a kvality prostředí ve všech krajích České republiky. Krajské zprávy v elektronické verzi naleznete na www.cenia.cz. V tištěné podobě jsou k dispozici v omezeném množství a na vyžádání v knihovně CENIA.

Zprávy o geologických výzkumech v roce 2008

Zprávy o geologických výzkumech v roce 2008 mají rekordní počet stránek – 290 – a obsahují celkem 80 příspěvků přijatých v recenzním řízení. V tradičních tematických kapitolách přináší nejnovější výsledky výzkumů z pestré palety oborů věd o Zemi, přičemž výrazně narostla kapitola věnovaná paleontologii. Čtenáři v ní místo obvyklých sedmi najdou dvacet příspěvků, nejen od renomovaných, ale i začínajících autorů. Redakční rada ve složení RNDr. Miloš Růžička, CSc. (předseda), RNDr. Pavel Hanžl, Dr., Doc. RNDr. Václav Kachlík, CSc., RNDr. Karel Kirchner, CSc., Doc. RNDr. Petr Kraft, CSc., RNDr. Petr Mixa a RNDr. Jan Schröfel rozhodla o přijetí článků k publikování zejména z hlediska původnosti jejich obsahu. Téměř stovka recenzentů pak svými připomínkami často přispěla ke zvýšení úrovně a informační hodnoty některých příspěvků. Časopis je zařazen do výběrového Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR, tudíž publikované články jsou hodnoceny při sledování výsledků výzkumu a vývoje za účelem posouzení jeho efektivity.

Vydalo Vydavatelství České geologické služby.

Vzpomínky z Café Barrande

Vladimír Sattran

Vladimír Sattran patří k těm lidem, kteří své sny uvádějí do života. Na přelomu dvou tisíciletí se rozhodl vybudovat kavárničku pro přírodovědce a jejich přátele a již na podzim roku 2002 v ní uvítal první návštěvníky. Zanedlouho se Café Barrande stalo oblíbeným místem setkávání, sdělování novinek a sdílení vzpomínek z doby studií. Aby léta prožitá s nezapomenutelnými profesory i kolegy nemizela s paměťníky, splnil si autor další sen. A tak spatřila světlo světa knížka naplněná vzpomínkami a dobovými fotografiemi, které zachycují význačné osobnosti české geologie.

Pomůcky

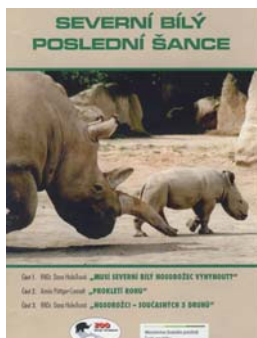

Dunaj v kufru

Základní myšlenkou výukového materiálu Dunaj v kufru je pomoci lidem pochopit řeku v její rozmanitosti a vidět člověka jako součást říčního systému, proto je tento materiál také výbornou nabídkou pro školy. Dunaj v kufru je výukový program k ochraně vod pro děti základních škol. Je zaměřen na ochranu a ušlechtilé využívání vod v povodí Dunaje. Materiály, které pomůcka obsahuje, jsou určeny pro děti ve věku 9 – 12 let. Formou interaktivní výuky ve třídě i venku se tak může dostat povodí Dunaje do srdcí a povědomí žáků. Více na: www.uprm.cz.

Vydala Unie pro řeku Moravu.

DVD

Severní bílý – Poslední šance

V první části DVD je shrnuta současná i historická problematika severního bílého nosorožce, informace o chovu těchto nosorožců v zajetí, včetně odchovu posledního mláděte v lidské péči zvaného Mládě milénia, a Akční plán na záchranu severního nosorožce bílého vytvořený na jednání ve Dvoře Králové nad Labem v září 2008. Druhou část tvoří unikátní výpověď německého zoologa a ochránce nosorožců Armina Püttger-Conrada, který ve své publikaci Prokletí rohu s podtitulem Poslední bílí nosorožci v Kongu shrnul své poznatky z opakovaných návštěv národního parku Garamba v letech 1981 – 2000. Na autentických fotografiích jsou zachyceni

i poslední divocí severní bílí nosorožci, kteří se stali se vši pravděpodobností již obětí pytláků. Poslední část obsahuje základní informace o všech pěti druzích dnešních nosorožců. Vydala Zoo Dvůr Králové, 2009.

Návrat nosorožců do Mkomazi

Zoo Dvůr Králové dovezla první nosorožce dvourohé v roce 1971 z národního parku Tsavo v Keni. Do stejného ekosystému – NP Mkomazi – vyvezla v květnu 2009 v rámci reintrodukce (znovuvyazení) trio mladých nosorožců, kteří se tak vrátili do země svých předků.

Vydala Zoo Dvůr Králové, 2009. Film vznikl za finanční podpory MŽP.

KDE NÁS NAJDETE

→ Výstava Naše národní parky – Zelené mosty Evropy

Výstava fotografií prezentující přírodu a krajinu našich národních parků vznikla při příležitosti stého výročí založení prvních národních parků v Evropě. Všechny naše národní parky – Krkonošský, Šumava, Podyjí i České Švýcarsko – jsou chráněná území, která překračují hranice a mají své protějšky na území sousedních států. Staly se tak symbolickými „zelenými mosty“, které zajišťují ochranu posledních fragmentů nedotčené přírody a zároveň jsou výrazem vůle evropských států společně chránit přírodní dědictví starého kontinentu. Výstavu můžete od 5. února do 31. března vidět v Městském muzeu Žacléř.

→ Jeden svět 2010

12. ročník Mezinárodního festivalu dokumentárních filmů o lidských právech pořádaný organizací Člověk v tísni, o. p. s., se uskuteční v Praze od 10. do 18. března. V průběhu března a dubna dále proběhne v dalších 29 městech po celé České republice a vybrané filmy z Jednoho světa budou prezentovány také v Bruselu. Jedním z hlavních témat, kterým se bude letošní ročník věnovat, je ekologie a životní prostředí. Sekce Zelené výzvy přinese několik dokumentů zabývajících se automobilovou dopravou, jaderným odpadem, dopady globálního oteplování, problémy s odpadem atd. Tato pravidelná kategorie zároveň reflektuje aktuální problémy a výzvy spojené se stavem planety, které jsou relevantní také pro Českou republiku. Na projektu se podílí i Ministerstvo životního prostředí. Více informací naleznete na www.jedensvet.cz

→ Ozvěny Ekofilmu – EKOTŘEBÍČ 2010

8. – 11. března, Městský úřad Třebíč, odbor životního prostředí. Více informací získáte na h.koutna@trebic.cz

→ Ozvěny Ekofilmu – Česká Lípa

3. března – 21. dubna, ADRA, Armády 1578, Česká Lípa. Více informací získáte na maska@ralsko.net

→ For Garden

4. ročník veletrhu zahradní architektury, nábytku a techniky proběhne od 18. do 21. března v Pražském veletržním areálu Letňany pod záštitou MŽP. V rámci veletrhu MŽP pořádá dne 19. března od 12.00 do 12.30 přednášky „Školní zahrada jako environmentální výchovný koncept“ a „Šance pro přírodu v člověku a člověka v přírodě“ – přednášejícími jsou Ing. Martina Pásková, Ph.D., a Mgr. Miroslav Novák z MŽP.

→ 22. března – Světový den vody

U příležitosti Světového dne vody pořádá MŽP večerní projekci dokumentárního filmu Modré zlato – Světové vodní války v pražském kině Světozor. Po projekci bude následovat debata. Více informací naleznete na www.kinosvetozor.cz a na <http://www.bluegoldworldwaterwars.com/>

→ Zelená úsporám – Akce a semináře

Prohlédněte si plán akcí a seminářů k Zelené úsporám na <http://www.zelenausporam.cz/sekce/506/akce-a-seminare/>. Plán je průběžně aktualizován.

ZAJÍMAVOSTI Z KALENDÁŘE

- 18. 3. – Uklidíme svět
- 22. 3. – Světový den vody
- 23. 3. – Světový den meteorologie
- 1. 4. – Den ptactva
- 7. 4. – Světový den zdraví
- 11. 4. – Mezinárodní den boje proti hluku

Světový Den Vody

2 0 1 0

Čistá voda pro zdravé prostředí

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí ■ Ročník XX, číslo 3/2010 ■ Vychází 11 čísel ročně ■ Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel. 267 122 549, www.mzp.cz ■ Odpovědná redaktorka Mgr. Hana Kolářová, tel. 261 910 608, e-mail hana.kolarova@tiscali.cz ■ Grafická úprava Impax, s.r.o.; fotografie bez uvedení zdroje jsou z archivu Impax, s.r.o. ■ Tisk PBtisk, s. r. o. ■ Prosíme zájemce o odběr Zpravodaje MŽP, Věstníku MŽP a Zpravodaje EIA-IPPC-SEA, aby svou žádost a adresu k zasílání oznámili na e-mail zpravodaj@mzp.cz – budou tato periodika dostávat zdarma. Na stejný e-mail můžete psát i své dotazy a náměty. ■ MK ČR E 6189 ■ ISSN – tištěná verze 0862-9005

